

TRIMITAS

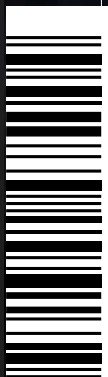
Lauko virtuvėje:
**VIKINGŲ
RECEPTAI**

Jaunieji
**NEPRIKLAU-
SOMYBĖS**
kovų didvyriai

**EDMUNDAS
JAKILAITIS:**
gimę ginti laisvę

1,99 €

9771392475004

„VISUOTINĖ GYNKYBA – AR VIS DAR AKTUALU?“

Nuotraukos **Vaidotas Okulič-Kazarinas**

Siekdama įgyvendinti vieną pagrindinių savo uždavinių šviesti visuomenę, Lietuvos šaulių sąjunga nuo 2014-ųjų organizuoja tarptautines konferencijas valstybės gynybos, nacionalinio saugumo temomis, skirtas Lietuvos visuomenei.

Šiomet lapkričio 16 d. Vilniaus Rotušėje vyks jau penktoji tarptautinė Lietuvos šaulių sąjungos konferencija „Visuotinė gynyba – ar vis dar aktualu?“. Renginio metu planuojama aptarti visuomenės svarbą šalies saugumui stiprinti globaliu lygmeniu, įvertinti kitų šalių patirtis. Kartu su Lietuvos verslininkais, politikais, kariuomenės atstovais, užsienio ekspertais kalbėsime apie tai, kiek šiandien yra aktualus visuotinės gynybos klausimas ir kaip Lietuvos visuomenė gali prisidėti prie šalies gynybos stiprinimo.

Renginys viešas – skirtas plačiai visuomenei, todėl kiekvienas, norintis dalyvauti, yra laukiamas, registracija į renginį bus paskelbta spalio mėnesį puslapyje: <http://konferencija.sauliusajunga.lt>. Negalintys tą dieną būti Vilniuje, galės stebėti tiesioginę renginio transliaciją internetu.

Konferencijos globėja – Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė.

2017 m. lapkričio 17 d. vyko konferencija „Visuomenė – šalies saugumo garantas?“. Pagrindinius pranešimus skaitė antrą aukščiausią karinį laipsnį Izraelyje turintis vyresnysis atsargos pareigūnas majoras generolas Eyalas Eisenbergas ir Estijos diplomatas, buvęs žvalgybos vadas, verslininkas ir politikas Eerikas-Niilesas Krossas.

Norintiems paremti Lietuvos šaulių sąjungos konferenciją:

Savo pasirinktą paramos sumą perveskite į LT23 7300 01014629 4557 (Lietuvos šaulių sąjunga, Įmonės kodas 191691799)

Mokėjimo paskirtyje būtinai nurodykite „Parama LŠS konferencijai“

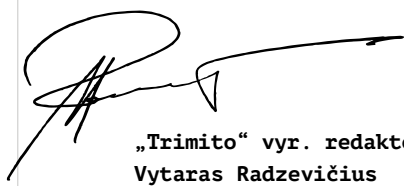
Mieli „Trimito“ skaitytojai, +

Jūsų rankose – ketvirtasis šių metų žurnalo „Trimitas“ numeris. Jeigu pastebėjote, „Trimitas“ truputį pasikeitė. Kitokia išvaizda, popierius, šiek tiek platesnė ir tematika. Šiame numeryje – daugiau puslapių. „Trimitą“ dabar galima nusipirkti didžiuosiuose prekybos tinkluose. Siekiame, kad Lietuvos šaulių sąjungos žurnalas būtų įdomus ne tik sesėms ir broliams, bet ir plačiai visuomenei. Tai tik vienas būdų, kad LŠS gretos būtų gausesnės, o noras kam nors kėsintis į Lietuvos laisvę – mažesnis.

Ypač noriu padėkoti aktyviems neetatiniams „Trimito“ korespondentams, kurie randa laiko parašyti žinutę ir atsiųsti ją su nuotraukomis apie šaulių veiklą – kasdienybę ir šventes. Noriu paraginti visus šaulius bendradarbiauti ir siųsti informaciją elektroniniu paštu redakcija@sauliusajunga.lt.

Kitais metais „Trimitas“ skaitytojus pasieks kas mėnesį. Prenumerata prasideda.

Gero skaitymo!

„Trimito“ vyr. redaktorius
Vytautas Radzevičius

©„Trimitas“, 2018
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753
Tiražas 1500 egz.

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Projektą „Virtualybė, vertybė ir valstybė“ (straipsniai): „Misija Sibiras“: kai istorijos vadovyje matyti skaičiai tampa žmonių likimu“, „Mes“ geresni už „juos“, „Kokia bus Lietuva po Lietuvos“, „Saugios Lietuvos vizija – 100 tūkstančių (neginklėtų) šaulių“, „Pamokos šauliškose stovyklose. Ką jūs veikėte vasarą?“, „Žalgiris 2018“ – visi kličių ruožai įveikti“, „Pasaulis po kojomis“ remia Spaudos, radio ir televizijos rėmimo fondas. 2018 m. skirta 5 tūkst. eurų.

Redaktoriai Vytautas Radzevičius, Živilė Bugenytė
kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė, **korespondentas** Valdas Kilpys, **dizainas ir maketas** CRITICAL, Paulius Budrikis, Greta Janutytė, Katerina Shavel

Redakcijos kolegija: Liudas Gumbinas (Alfonso Smetonos šaulių 5-osios rinktinės šaulys), Mindaugas Nefas (CV narys), Sigitas Ozgirdas (CV narys), Alina Bortkevič (CV narys), Juozas Janušaitis (CV narys), Jolita Mickevičiūtė (LŠS studentų korporacijos „Saja“ narė), Irena Šalaviejiienė (LŠS išeivijoje šaulė).

I viršelį – Vidmanto Balkūno nuotrauka

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
Tel.: + 370 615 27315, el. p. redakcija@sauliusajunga.lt
facebook.com/trimitas.lt

Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga | www.sauliusajunga.lt
facebook.com/sauliusajunga.lt
Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Rankraščiai negražinami ir nerecenzuojami.
Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvę.
Spausdino UAB „Lietuvos ryto“ spaustuvė.

Atstovai užsienyje: LŠS išeivijoje (JAV) J. R. Butkus
Toronto (Kanada) V. Pūtvio kuopos vadas V. Pečiulis

ŠAULIŲ RINKTINĖMS PERDUOTI NAUJI AUTOMOBILIAI

Lietuvos šaulių sąjunga įsigijo 5 naujus automobilius „Volkswagen Caddy“. 4 automobiliai skirti Šaulių sąjungos rinktinėms, vienas jų liks Lietuvos šaulių sąjungos štabe.

Automobilių raktelius ir dokumentus Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojas ats. mjr. Židrūnas Šadauskis perdavė Karininko A. Juozapavičiaus šaulių 1-osios, Vakarų (jūros) šaulių 3-osios, Gen. P. Plechavičiaus šaulių 6-osios ir Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinių atstovams.

Visus automobilius palaimino Šv. Jurgio konvento gvardijonas – dr. kun. Paulius Saulius Bytautas.

Automobiliai skirti rinktinėms, kurios vykdo objektų apsaugą. Esant galimybė, naujų automobilių numatoma pirkti ir kitoms rinktinėms.

PILIGRIMINIS ŽYGIS Į KRYŽIŲ KALNĄ

Žemaitijos šaulių 8-osios rinktinės informacija

Žemaitijos šaulių 8-osios rinktinės šauliai ėjo piligrimų keliu į Kryžių kalną. Žygio idėja – paminėti Lietuvos 100-metį ir Kryžių kalne palikti atminimą ateinančioms kartoms.

Šiam tikslui šauliai savo iniciatyva, jėgomis ir sugebėjimais pagamino kryžių. Piligriminė kelionė prasidėjo 9.30 val. rytė Mažeikiuose ir baigėsi 16 val. Kryžių kalne. Pakeliui aplankyti pagrindiniai Žemaitijos rinktinės miestai bei miesteliai.

Kelias įveiktas su Mažeikių 801 kuopos vado transporto priemonėmis, miestuose kryžius buvo nešamas.

Telšiuose šaulius pasitiko rinktinės kapelionas Kęstutis Balčiūnas, kuris palaimino kelionę ir palinkėjo taip ir toliau skleisti patriotizmą Lietuvai ir lietuviams. Kryžių kalne šia proga buvo vykdoma jaunųjų šaulių priesaikos ceremonija ir visi Kryžių kalno lankytojai turėjo progą dalyvauti šioje gražioje ceremonijoje. x

JAMŽINTAS KOVOTOJŲ

UŽ LIETUVOS LAISVĘ
ATMINIMAS

Žygaičiuose (Tauragės r.) įamžintas Lietuvos laisvės kovotojų atminimas – pastatytas ir pašventintas kryžius.

Jį pagamino ir pastatė LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės J. Kasperavičiaus 702-osios kuopos šauliai, bendradarbiaudami su verslininku Zigmu Jankausku ir Žygaičių seniūnija.

Renginyje dalyvavo apie 100 dalyvių. Organizatoriai – 702-osios kuopos šauliai ir Žygaičių kultūros centras. Po iškilmingų eitynių prie kryžiaus susirinko patriotinių Tauragės apskrities organizacijų atstovai: garsi partizanų ryšininkė, 92 m. Ona Lešinskaitė-Švedienė-Akacija, Žygaičių bendruomenės seniūnas Jonas Nairauskas, Jurbarko, Šilalės, Tauragės politinių kalinių ir tremtinių sąjungos atstovai. Susirinkusiems koncertavo Tauragės choras „Tremtinys“.

Pašventinus kryžių, žuvusius pagerbus tylos minute, iškilmingai nuaidėjo šūvių salvės (Šaulių sąjungos Garbės sargybos kuopa). Pasibaigus ceremonijai, šalia esančioje pievoje susirinkusieji dalijosi mintimis prie šauliškos košės dubenėlio.

Renginyje dalyvavo 50 Vakarų (jūros) 3-iosios ir Kęstučio 7-osios rinktinių šaulių, 15 Žygaičių gimnazijos jaunųjų šaulių.

„Mes turime saugoti laisvę, o prireikus ją ginti“, – teigė šaulys Raimondas Matemaitis. „Kryžius yra ne tik pagarbos simbolis laisvės kovotojams, bet ir dovana Lietuvai, švenčiančiai valstybės šimtmetį“, – sakė idėjos autorius, 702-osios kuopos vadas Sigitas Ozgirdas. x

VILNIAUS KARININKŲ RAMOVĖJE

JVYKO ŠAULIŠKOS
DŪZGĖS

Renginį vedė Vilniaus karininkų ramovės viršininko pavaduotojas Gaudentas Aukštikalnis.

LŠS vado plk. lt. Gintaro Koryznos sveikinimą perskaitė LŠS Centro valdybos narys, LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo tarybos narys Audrius Skaistys, sveikinimo žodžius tarė Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie Krašto apsaugos ministerijos direktorius ats. plk. Virginijus Vilkelis, LŠS Nemuno jūrų šaulių

rinktinių Čikagoje vadas Vytautas Jurevičius, kuriam ats. plk. V. Vilkelis įteikė jo vadovaujamo departamento atminimo dovaną, LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas Stasys Ignatavičius, LŠS Išeivijos centro valdybos narys Ernestas Lukoševičius. Susirinkusiems koncertavo Vilniaus karininkų ramovės folkloro ansamblis „Vilnelė“ (meno vadovė Laima Purlienė), šauliai Juozas Janušaitis

ir Dovydas Jokubauskis. Dūzgių dalyviai buvo pavaišinti šauliška koše ir kitais šauliškais skanėstais, kuriais buvo nukrautas gausus stalas. Vakaronės metu renginio dalyviai iki valios prisišoko ir prisidainavo. Kitaip sakant, įvyko generalinė dainų ir šokių šventės repeticija. x

LŠS ŠTABO PASTATĄ

VĖL PUOŠIA ŠAULIO
ŽENKLAS

Tik pastačius Lietuvos šaulių sąjungos namus Kaune, buvo nutarta, kad jų fasadą turi puošti įstabus dvigubas Vyčio kryžius skyde.

Šį pagrindinį fasado akcentą papildė didžiulė vėliava su Vyčiu pastato centre. Amžininkų teigimu, ši vėliava buvo vienas pagrindinių Laisvės alėjos akcentų, nes plaikstėsi aukštai ir buvo nemenko dydžio. Prieš pusantros metų buvo nutarta, kad LŠS štabo pastatas turi susigrąžinti pirmąją vaizdą ir apskrita žiojinti skylę turi būti uždengta skydo formos ženklu su Vyčio kryžiumi. Rugpjūčio 3 d. projektas buvo baigtas. Šaulių ženklas, kaip ir tarpukariu, puošia pastato fasadą ir iš toli Laisvės alėjos praeiviams skelbia, kad čia įsikūrusi beveik 100-metį skaičiuojanti organizacija. x

„Trimito“ informacija

„Trimito“ informacija

„Trimito“ informacija

SUSITIKIMAS SU LŠS VADU

Lietuvos šaulių sąjungos darbuotojams vasara – įtemptas ir darbingas metas.

Visuose Lietuvos regionuose vyksta įvairios šauliškos stovyklos. Kiekvienoje stovykloje dalyvauja daugiau nei 100 jaunuolių. Ne išimtis ir LDK Kęstučio šaulių 7-oji rinktinė, kurioje šiuo metu stovyklauja apie 160 dalyvių.

Liepos 11 d. Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. lt. Gintaras Koryzna aplankė LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės

stovyklautojus. Ši diena stovykloje – profesinio orientavimo. Džiugu, kad šią dieną vadas sutiko pasidalyti savo gyvenimo ir tarnybos patirtimi su jaunaisiais šauliais. x

LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės informacija

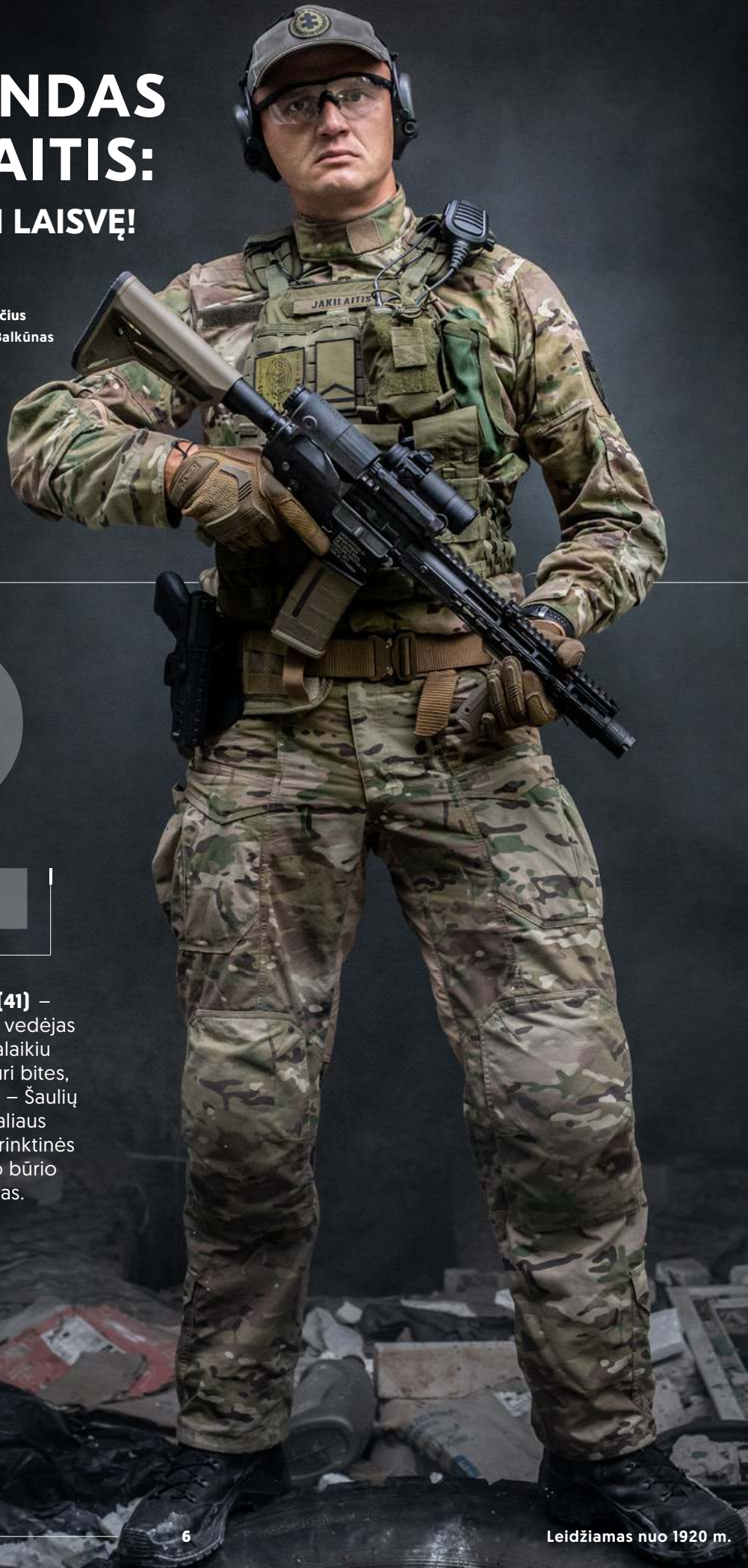
Vadas jaunuosius stovyklautojus ragino būti šiek tiek geresnius už kitus ir taip siekti užsibrėžtų tikslų.

EDMUNDAS JAKILAITIS: GIMĘ GINTI LAISVĘ!

Tekstas Vytautas Radzevičius
Nuotraukos Vidmantas Balkūnas

2

Edmundas Jakilaitis (41) – žurnalistas, TV laidų vedėjas ir prodiuseris. Laisvalaikiu žaidžia tenisą, prižiūri bites, buriuoja. Edmundas – Šaulių sąjungos narys, Karaliaus Mindaugo 10-osios rinktinės Tauro kuopos Pirmo būrio Pelėdų skyriaus vadas.

Pirmas „Trimito“ klausimas – tradicinis. Kodėl stojai į Lietuvos šaulių sąjungą?
Ne vienus metus pagyvodavau apie tai, kad reikia tapti šauliu. Bet turėjau tam tikrą kompleksą. Man atrodė, kad žurnalisto priklausymas visuomeninei organizacijai yra keistas dalykas, nes gali tarsi užsiangažuoti ir, jei atsitiktų tai, kas būtų susieta su Šaulių sąjunga, kažkas būtų ne taip. Bet vieną dieną pagalvojau, kad vis dėlto šaulystė gali būti geras pavyzdys mano vaikams. Kad reikia ne tik kalbėti apie meilę Tėvynei, bet ir skirti laiko, dėmesio, demonstratyviai tuo rūpintis – toks buvo pagrindinis mano argumentas. Kai apsisprendžiau, pradėjau dairytis draugų, kam dar tai būtų įdomu. Nebuvo sunku surasti bendraminčių. Išėjo taip, kad kartu – 12 bičiulių – ir prisiekėme. Taip mes kartu nuo priesaikos dienos ir laikomės.

Taip atsirado jūsų Pelėdų skyrius. Iš kur toks pavadinimas?
Šio pavadinimo kilmė juokinga. Mano mažoji dukra Morta gavo dovanų žaislinę pelėdą. Po to – antrą, trečią, ketvirtą, visą būrį. Ir ji žaisdavo su jomis. Sėdime su bičiuliu, dabar jau broliu šauliu Justinu Žaliu, ir kalbame apie bendrą skyrių, o šalia dukra vaikšto su tomis pelėdomis. Galvojame pavadinimą. Justinas sako – žiūrėk, gal pelėda? Tiksliai, – atsakau jam. Ir tik po to, kai pradėdi galvoti, tai yra fantastiškas plėšrūnas. Jis yra ypač plėšrus, juda be garso, kai visi miega. Gerai daïrosi aplinkui, nieko nepraleidžia, 360 laipsnių kampu apsuka galvą apie savo ašį. Tad ir nutarėme, kad tai puikus pavadinimas. Visi sutarėme, viskas vyko labai sklandžiai. Dėl šūkio kiek užstrigome, bet irgi gerai sugalvojome. Gimę ginti laisvę!

Man atrodo, kad Šaulių sąjunga vis dėlto yra labai daugiasluoksnė organizacija. Gal daug kas nesutiks, bet man atrodo, kad vien buvimas šauliu, net be karinio pasirengimo, yra labai svarbus dalykas. Kuo daugiau piliečių, susijusių su priesaika valstybei, tuo geriau.

Tai leiskite jūsų skyrių taip ir vadinti. Kuo gi užsiima pelėdos?
Stengiamės palaikyti minimalų, *bigieninį* kovinį pasirengimą. Visi įveikėme bazinį šaulio kursą. Privalomai kartą per mėnesį rengiame skyriaus pratybas. Beveik visi dalyvauja, nes už nedalyvavimą skiriama finansinė nuobauda. Visi susimoka už pratybas metus į priekį ir, jeigu nedalyvauja, pinigai lieka skyriui ir dar turi papildomai susimokėti. Tai, pavyzdžiui, po pratybų visi važiuojame kur nors pavakarieniauti ar papietauti. Valgome iš nedalyvavusio pinigų. Dalyvavusiems pratybose tai visada kelia nuotaiką (*juokiasi*).

Nerimtai kalbant, tai net pageidaujamas dalykas, kad kuris nors iš skyriaus praleistų pratybas...
Jeigu kažkas vienas nedalyvauja, tikrai užtenka visam skyriui pavalgyti kavinėje. Bet, aišku, svarbesnis kitas dalykas. Po to, kai perėjome visas šauliškas procedūras, tapome koviniai ir mus priskyrė prie kariuomenės padalinių, kurie užsiima informacija, visuomenės informavimu ir panašiai. Man atrodo, tai buvo teisingas sprendimas, nes mūsų skyriuje žmonės susiję su komunikacija. Yra ir režisierių, ir aktorių, bet kiekvienas susiduria su komunikacija, rinkodara ir panašiais dalykais. Mūsų skyriui tokia veikla ideali. Mes atradome save. Ir dabar gana dažnai susitinkame su kariuomenės padaliniais ir kiek galime, tiek prisidedame.

Ši kūrybinė ir informacinė veikla yra tarsi įrodymas tiems, kas įsivaizduoja, kad šauliai vien tik šaudo gaudo... Nors iš tikrųjų kiekvienas prie valstybės gynimo gali prisidėti savo profesine veikla...

Tai ir yra esmių esmė. Kiekvienas iš mūsų gyvenime kažką mokame geriausiai. Jeigu pritaikysi tai, ką moki geriausiai, iš to ir nauda bus didžiausia. Žinoma, reikia turėti ir tam tikro lygio kovinį pasirengimą. Bet kuriuo atveju reikia turėti gebėjimą tam tikroje situacijoje pereiti iš taško A į tašką B, apsiginti, apginti, suvokti, kaip reikia elgtis tam tikromis situacijomis. Bet jeigu gali panaudoti tikrus savo profesinius įgūdžius būdamas šauliu, o ne vien ruoštis kario profesijai, puiku. Aišku, turi būti sveika dermė. Mes juokaujame, kad, jeigu jau turime Benediktą Vanagą, greičiausiai atsitrauksime, jei turėsime automobilį. Arba greičiausiai ką nors vysimės. Kalbant rimtai, nepaisant Benedikto lenktynininko savybių, jis yra vienas geriausių profesionalų rinkodaroje ir komunikacijoje.

Gali papasakoti kokį nors nuotykį iš Pelėdų gyvenimo?
Išėjome į pirmąsias BŠK (*bazinio šaulio kurso – red. past.*) pratybas. Miškas, nakvynė, kovo pradžia. Su režisieriumi Ignu Jonynu miegojome vienas šalia kito, dviese turėjome tris palapinsiautes. Pasidarėme taip, kad ta trečia būtų tarp kitų dviejų kaip pusiau palapinė. Veiksmas jau vyko paryčiais, užmigome, kilo lengva audra, vėjas nupūtė vidurinę palapinsiaustę. Aš prabudau – ant veido šerkšnas. Pirmą kartą gyvenime patyriau tokį jausmą, kai veidas apšerkšnijęs. Dar naktį, atsimenu, sakau, „Ignai, gal kaip nors susiglaudžiame, bus šilčiau“. Susiglaudėme nugaromis, miegmaišis prie miegmaišio, ir kažkaip nusnaudėme. Dar jis kažko klausė... Bet ryte Ignas sakė sutikęs pirmą žmogų gyvenime, kuris viduryje sakinio pradėjo knarkti. Nuovargio lygis buvo atitinkamas.

Kai atėjai į Šaulių sąjungą – kokią ją radai ir kaip į ją žiūri, kai jau esi brolis? Stengiuosi į tuos dalykus, kur dar aiškiai reikia pasitempti, žiūrėti atlaidžiai ir neieškau problemų ten, kur jų nereikia ieškoti. Tai vis dėlto yra visuomeninė organizacija ir ji yra tokia, kiek kiekvienas prie jos prisideda. Kiek tu ir kiekvienas asmeniškai prisidės, kad ji būtų geresnė, tiek ji ir bus geresnė. Jeigu lauksime, kad mums kažkas suorganizuotų fantastiškas pratybas, duotų amerikietiškas uniformas, išdalytų ginklus, šarvines liemenes ir šalmus, to tikrai nebus. Juk tai yra visuomeninė organizacija, kurioje iš esmės pats turi siekti tam tikrų įgūdžių. Ir, pavyzdžiui, mūsų skyrius taip pripratęs. Aišku, būna kuopos šaudymai ar pratybos, kitokie centralizuoti renginiai. Bet mes pripratę patys organizuotis, ieškome instruktorių, praktikuojamės su krašto apsaugos savanorių pajėgomis. Galima į kitus būrius pasiprašyti į pratybas, tikrai niekas nieko niekada neišvays.

Paminėjai savanorius. O juk yra sakančių, kad yra kariuomenė, yra savanorių pajėgos, kam dar reikalinga Šaulių sąjunga? Man atrodo, kad Šaulių sąjunga vis dėlto yra labai daugiasluoksnė organizacija. Gal daug kas nesutiks, bet man atrodo, kad vien buvimas šauliu, net be karinio pasirengimo, yra labai svarbus dalykas. Kuo daugiau piliečių, susijusių su priesaika valstybei, tuo geriau. Man atrodo, kad priesaika pakeičia daugelio žmonių santykį su valstybe. Ir jeigu pilietis bus tik prisiekęs ir tik savo darbo profesionalas, bet neaktyvus Šaulių sąjungos veikloje – tai vis tiek svarbu. Juk, jei ateis, kaip mes sakome, kokio nors konflikto diena, perversmo ar užgrobumo atveju žmonės,

Būtų idealu, jei dešimtys tūkstančių moterų ir vyrų namie turėtų bent kokį ginklą ir būtų bent minimaliai pasirengę. Tai būtų fantastiška atgrasymo priemonė.

susiję su priesaika, nebus lojalūs okupantui, nors ir nesimokė nei šaudyti, nei žygiuoti. Geras tėvas savo vaikams, geras profesionalas darbe ir dar susijęs su priesaika Tėvynei – tai yra tikrai geriau negu nieko. Ir jeigu tokių piliečių būtų dešimt, šimtas tūkstančių, kurie tiesiog prisiekė Lietuvai, – tai, man atrodo, būtų didelė pergalė.

Su „Nacionaline ekspedicija“ lankeisi Lenkijoje, Ukrainoje. Šiame kontekste, ypač agresiją išgyvenančioje Ukrainoje, koks žmonių požiūris į savanorišką krašto gynybą? Ukrainiečiams labai svarbus priklausymas savanoriškoms pajėgoms ir Ukrainoje tai yra kokybės sinonimas. Nepaisant to, kad organizacija nėra pati stipriausia ir turi įvairių problemų. Jie taip pat jungiasi prie teritorinių kariuomenės padalinių, vyksta bendros pratybos. Ukrainiečiams buvo įdomu klausytis apie šaulius, ypač juos domino kovinių šaulių tema ir integracija su kariuomene. Aišku, Lietuvoje kovinių šaulių skaičius tik pradėjo augti, bet procesas vyksta. O Ukrainoje jau šimtai tūkstančių žmonių buvo fronte. Pavyzdžiui, susitinki su gidu mieste ar dailide, kuris stato istorinius laivus. Pirmiausia jis pasako savo vardą ir pavardę, o po to priduria, kad yra ATO (*antiteroristinės operacijos – red. past.*) veteranas. Tai yra kaip kokybės ženklas Ukrainoje. Žmonės, kuriems per 50 metų, eina savanoriais, patenka į artileriją, kur nereikia bėgioti. Jaunesni eina į apkasus. Keli mėnesiai pasirengimo, trys mėnesiai fronte ir demobilizacija. Daug ir įvairaus amžiaus tokių žmonių sutikome. Didelėje Ukrainos dalyje karo nesijaučia, kol nepradedi apie jį kalbėti. Verkia ir vyrai, ir moterys. Vienas ryškesnių tokių prisiminimų buvo, kai nuplaukę toli nuo Kijevo Dniepro upėje prisišvartavome jachtų klube, bendravome su vyru, kuris mus pasitiko. Ir matome, kad jis kažkoks liūdnas. Aš paklausiau, kas atsitiko? Jis susigraudino ir pasakė, kad „šandien mongolai dar tris mūsų vaikus nužudė“. „Mongolai“ apie rusus sakau neatsitiktinai – ukrainiečiai juos dabar trimis epitetais ir vadina. Maskoliais, mongolais arba kacapais.

Bent pirmais dviem žodžiais okupantus ir Lietuvos partizanai vadindavo. Daug kur partizanų spaudoje ir prisimini-muose randami epitetai... Keista, bet, regis, Volodia iš Kremliaus aiškiai apsiskaičiavo. Pavogęs dalį Ukrainos teritorijos jis padėjo sukurti ukrainiečių tautos identitetą. Muziejuose ir pilyse lankosi daugybė žmonių, valstybingumo simboliai lankomi neįtikėtinais. Aš nekalbu, kad ten daug ekonominių ar socialinių reformų stringa, bet tai yra dešimtmečių

spraga. O šimtmečių prasme jie vėl yra tauta. Ir tai yra akivaizdu. Jiems gėda kalbėti rusiškai, valstybės tarnautojai mums per filmavimus kalbėdavo tik ukrainietiška. Iš mandagumo, jei jausdavo, kad ko ne-supratome, paaiškindavo rusiškai, bet tik, gink Dieve, ne į kameras. Susiformavo tokia situacija, kad, pavogęs dalį žemės, Putinas susikūrė tikrą priešą. Tautą, kuri dabar jau nusistačiusi ne tik prieš Putiną ir Kremlių, bet ir prieš viską, kas rusiška...

Grįžtame prie Šaulių sąjungos. Teko girdėti, kad turi idėjų, kaip pasitikti Lietuvos šaulių sąjungos šimtmetį. Kokia tai idėja ir kaip sekasi? Sekasi labai neblogai. Esame labai dėkingi savo sąjungos vadui, kad palaiko įvairias mūsų iniciatyvas ir bendromis pastangomis tiek su Krašto apsaugos ministerija, tiek su Vyriausybe, tiek su Vilniaus miesto savivaldybe bus įmanoma surengti didelį šimtmečio renginį, didelę šventę. Esminis akcentas, mano galva, turėtų būti masinė priesaika. Tikrai norėjęsi, kad tai būtų didelis kiekis žmonių. Pažiūrėsime, kaip mums pavyks išsukti šį informacinį vąją. Jau rudenio pradėsime kalbėtis su atitinkamomis institucijomis ir patys pradėsime kurti projektus, bet esminiai dalykai jau patvirtinti. Iškilminga rikiuotė, masinė priesaika, bendras renginys su kitomis ginkluotomis struktūromis. Didelė ginkluotų pajėgų ir visuomenės diena, kad Šaulių sąjunga neatrodytų kaip kokia nors atskira nuo visų organizacija. Kalbėjome ir su LRT vadovybe, bus tiesioginė transliacija. Laukia didelė šventė.

Linkėjimai sesėms ir broliams bei „Trimito“ skaitytojams, kurie svarsto, bet nesiryžta stoti į Šaulių sąjungą? Manau, kad svarbiausia pradėti. Daugelis dalykų atsitinka savaime. Įsitrauki tiek, kiek nori įsitraukti. Turbūt tai ir yra didysis Šaulių sąjungos patrauklumas. Tu iš esmės nieko neprivalai. Privalai tiek, kiek pats sau nurodai padaryti, niekas nelieps būti aktyviam, būsi aktyvus ir naudingas tiek, kiek pats norėsi. Priesaika yra didelė vertybė žmogui ir tai kur kas svarbiau nei fiziniai duomenys ar pasirengimas. Būtų idealu, jei dešimtys tūkstančių moterų ir vyrų namie turėtų bent kokį ginklą ir būtų bent minimaliai pasirengę. Tai būtų fantastiška atgrasymo priemonė. Ir jeigu svarstoma būti ar nebūti šauliu, galima tiesiog duoti priesaiką, o laikas geriausiai parodo, ar nori būti kovinis šaulys, ar kinetinis, ar tu tiesiog gali būti geras tėvas, geras darbuotojas ir to užteks.

„MISIJA SIBIRAS“: KAI ISTORIJS VADOVĖLYJE MATYTI SKAIČIAI TAMPA ŽMONIŲ LIKIMU

Tekstas Dovilė Rusteikienė

Jeigu norime, kad istorija būtų gyva, turime veikti. Projekto „Misija Sibiras“ dalyviai tai ir daro – jie ne tik vyksta į lietuvių tremties vietas, tvarko jų amžinojo poilsio vietas, susitinka su tose vietovėse vis dar gyvenančiais lietuviais, bet turbūt svarbiausia yra tai, ką iš ten parsiveža, kokią žinią po

ekspedicijos skleidžia čia, Lietuvoje. Šiemet šioje ekspedicijoje dalyvavo jaunasis šaulys Rokas Šarkus, kuris sutiko papasakoti apie savo įspūdžius ir iki šiol atmintyje gyvus stiprius išgyvenimus, parsivežtus iš Kazachstano.

1. Įveikę kalną misijos dalyviai šauliai: stovi iš kairės Domas Zenkevičius, Rokas Šarkus, sėdi Viltė Ambrazaitytė.

Kada ir kodėl nusprendei dalyvauti „Misija Sibiras“ projekte?

Šiomet buvo trečias kartas, kai bandau. Kaip sakoma, jis nemelavo. Pirmas kartas buvo 2016 m., bet tuomet manęs nepakvietė į bandomąjį žygį, 2017 m. vėl bandžiau – užpildžiau anketą ir buvau pakviestas į bandomąjį žygį. Atvirai sakant, tada jau dėjau viltis, kad pakliūsiu ir į galutinės komandos sudėtį. Deja, nepakliuvau. Šie metai buvo sėkmingi.

Iš tiesų daug anksčiau pradėjau domėtis šiuo projektu, sekiau apie jį informaciją. Labai dažnai sklando mitas, kad tik pilnamečiai gali jame dalyvauti. Mano pavyzdys – puikus įrodymas, kad ne. Į projektą pakliuvau dar nesulaukęs 18 metų, mokausi mokykloje, todėl norisi pakviesti jaunimą mėginti, drąsiai pildyti anketą ir išpildyti savo svajonę, jei tik norisi.

Žinoma, įsiminė pirmasis mano atrastas lietuvių kapas – jame buvo palaidotas mėnesio kūdikis.

Su kokiais sunkumais susidūrei? Ar patirtis Šaulių sąjungoje praverė?

Sunkiausia turbūt buvo prisiruošti užpildyti pirmąją motyvacinę anketą. Bandomajam žygiui nei pirmą, nei šį kartą papildomai nesiruošiau. Čia turbūt man padėjo patirtis, įgyta dalyvaujant jaunųjų šaulių veikloje. Iš tikrųjų įgyta patirtis labai padėjo, nes per ketverius metus daug kur dalyvavau – stovyklose ir renginiuose. Per bandomąjį žygį turi parodyti savo įgūdžius: laužo prižiūrėjimas, stovyklavietės įkūrimas. Tai labai svarbu. Dar esu baigęs pirmosios medicinos pagalbos kursus – naudingos žinios praverčia ekspedicijoje.

Matyti, kai žmonės pirmą kartą dalyvauja žygyje. O kai turi patirties (manoji buvo įgyta su jaunaisiais šauliais), viskas kitaip, kitaip jautiesi, elgiesi užtikrinčiau, žinai, ko reikia. Fiziškai tai nėra labai sunkus išbandymas, jeigu bent kiek vaikštai. Šiomet nuėjome 53 km, praėjusiais metais – 47 km. Kai eini su puikia kompanija, laikas visai neprailgsta.

Ar taip ir nekilo dvejonų dėl dalyvavimo? Nei prieš, nei ekspedicijos metu?

Tikrai ne. Aš būčiau ir ketvirtą, ir penktą, ir šeštą kartą bandęs. Po pirmo karto, kai nepavyko, sakiau, kad bandysiu tol, kol pasiseks ir pateksiu į komandą. Čia dvejonų nėra, imi ir darai – sieki tikslo.

Iš tavo pasakojimo galima suprasti, kad viskas vyko sklandžiai ir pagal planą, bet vieno nesklandumo negalime nepaminėti. Likus vos savaitei iki išvykimo sužinojote, kad Rusijos Federacijos ambasada Lietuvoje atsisakė komandai išduoti vizas. Kaip tai paveikė komandą? Planus? Galų gale pačią ekspediciją?

Sibiras ar Kazachstano stepės? Sunku pasakyti, kas būtų buvę geriau – nepabuvęs nesužinosi. Priėmėme savotišką iššūkį. Sudėtinga buvo tik tai, kad ruošmės vykti į Sibirą, bendravome su tremtiniais iš ten, o kai pasikeitė kryptis, pasidarė sudėtingiau, nes nebeturėjome laiko tinkamai pasiruošti, pasikalbėjome tik su keliais tremtiniais, kurie susiję su šiomis vietovėmis. Bendravimas su tremtiniais labai reikšmingas. Sužinoje daug informacijos apie tas vietas, kontekstus, daug maloniau istorijas išgirsti iš pirmų lūpų, žmonių, kurie viską patyrė patys ir liko gyvi, grįžo į Tėvynę.

Pačios ekspedicijos tikslas nepasikeitė. Prieš tai vykusiose ekspedicijose dažniausiai buvo ieškoma tremtinių kapaviečių, o į Kazachstaną lietuviai buvo vežami kaip politiniai kaliniai, todėl bandėme rasti ir atstatyti atminimo paminklus negrįžusiems lietuviams masinių kapaviečių vietoje. Ieškojome lietuvių kapų bendrose Karagandos, Džezkazgano ir Balchašo kapinėse.

Kokia įprasta diena?

Įprastai keldavomės 6 val. 30 min. Aš asmeniškai buvau logistikos komandoje, turėjau prižiūrėti laužą komandos nariams, kurie atsakingi už maisto gamybą. Po pusryčių išvažiuodavome į kapines ir visą dieną jose ieškodavome lietuvių kapų. Išvykdami nebūdavome tikri, ar mums pasiseks, ar diena nepraeis veltui, rinkdamiesi kapines, vykdavome į tas, kurios buvo šalia lagerių, buvusių kalinimo vietų, lankėmės ir tose, apie kurias nieko nežinodavome, tačiau lietuvių kapų radome visur. Aplankėme 16 kapinių, radome 200 lietuvių kapų, pastatėme 6 kryžius, 4 lietuvių memorialus, pritvirtinome 2 atminimų lentas.

Papasakok įsimintiniausią akimirką, kuri galbūt ir dabar iškyla prieš akis.

Buvo labai daug emocijų – net sunku išskirti vieną – jų daug. Žinoma, įsiminė pirmasis mano atrastas lietuvių kapas – jame buvo palaidotas mėnesio kūdikis.

Tačiau labiausiai galbūt įstrigo diena, kai važiovome keliu ir laukuose pastebėjome du kryželius. Sustojome, priėjome, o ten – dviejų partizanų, miško brolių kapai, ant sulinkusių kryželių lentelių užrašai „Kovos broliai Jūsų neužmirš“. Tą akimirką tikrai užgniauzė kvapą. Kai pagalvoji, tokioje vietoje, kažkur Kazachstano stepėse, už 4 000 km nuo Lietuvos, ilsisi laisvės kovotojai. Tai sujaudino visą mūsų komandą ir nusprendėme toje vietoje pastatyti didžiausią kryžių.

Įsiminė vaizdas, kai visi 24 ekspedicijos dalyviai prieš pat išvažiavimą toje vietoje iškėlėme kryžių, atvyko lietuvių bendruomenės nariai, leidosi saulė, plazdėjo vytiš, trispalvė, giedojome Lietuvos himną. Tą akimirką, kai suvoki, kad kažkur

Kazachstano stepėse prie miško brolių kapų – amžino poilsio vietoje – po tiek metų stovi lietuvių jaunimas, gieda himną – sukelia stiprias emocijas.

Ir dabar, grįžęs, užmerkęs akis, matau tą vaizdą, svarstau, ar kada tie žmonės, kovotojai už mūsų laisvę, būtų galėję pagyvoti, kad po kurio laiko prie jų kapų stovės Lietuvos jaunimas, statys kryžių, giedos himną... Būtų įdomu sužinoti jų istorijas.

Ekspedicija sukelia daug įvairių jausmų. Apie tai galvoji, matai takus, prisimeni mastus, žinai, kad mūsų prašė surasti kapus, bet mes neradome jų ir, atrodo, dar tiek daug nepadarėme, tiek daug galima nuveikti. Visada apie tai galvoju.

Kokie žmonės išvyksta ir kokie grįžta? Jeigu buvai ne toks pilietiškas, grįžęs tikrai būsi daug pilietiškesnis. Grįžęs supranti ir Lietuvos reikšmę. Ten tuščia, nyku, o

Lietuvos gamta, miškai man labai daug reiškia, supranti, kaip čia gera, kokia graži yra gimtoji šalis.

Emocijos ir įspūdžiai yra neapsakomi. Tu ten patiri tai, ko niekur nepatirsi. Skaitydami istorijos vadovėlius, matome skaičius, kiek ištremta, kiek žuvo, dažnai nesusimąstome, nesuvokiame, kad tai ne tik skaičiai, tai žmonių likimai. O tu eini, matai, suvoki, išgyveni pats.

Realiai suprantai visus mastus, kaip tai palietė mūsų tautą, kad tai nėra tik vieno žmogaus istorija, tai visos šalies istorija. Kiekvienas gali dalyvauti, prisidėti prie istorijos išsaugojimo. Mes sakome, kad tikroji misija prasideda ne ten, išvažiavus, o grįžus į Lietuvą, kai kalbamės tarpusavyje, bendraujame su jaunimu, su užsienyje gyvenančiais lietuviais – neleidžiame užmiršti mūsų istorijos. ×

1. Sutvarkytas kapų kompleksas, kuriame ilsisi 8 lietuviai. Atminimo lentoje užrašytos visų ten palaidotų žmonių pavardės.

2. Su šauliu Domu Zenkevičiumi iš Alytaus – vieninteliai moksleiviai, dalyvavę ekspedicijoje.

4

„MES“ GERESNI UŽ „JUOS“?

Tekstas **Valdas Kilpys**
Nuotraukos **Valdas Kilpys**

Štai kaip apie Lietuvos šaulių sąjungos radimosi momentą rašo Antanas Žukauskas-Vienuoelis savo prisiminimuose: „Nutarėme kreiptis į kitas ministerijas, bet iš pradžių mane ir M. Šalčių delegavo į socialinio aprūpinimo ministeriją pas Vladą Pūtį.“

<...> Sutikome jį prie durų beišeinantį ir aiškinome kuo reikalu prie jo atėjome. – Vyrai, negi jūs neturite ginklų? – nustebo mus išklauses Putvinskis, – šitokie neramūs laikai, kai sunku atskirti draugą nuo priešo, o jūs dargi ginklų nepasirūpinate? – O Tamsta ar turi? – paklausė Šalčius.

Putvinskis praskleidė frenčių ir, parodęs didelį pajuostėję kabantį parabelį, pridėjo: – Aš ne žingsnio niekur nežengiu be ginklo. Mano ir šeima visa ginkluota. Ir giminės... Eime pasikalbėsime...

Štai taip radosi mūsų organizacija. Ir jos ištakose stovėjo žmogus, kuriam ginklas buvo tarsi neatsiejama kūno dalis, be kurios jis neįsivaizdavo gyvenimo neramiais laikais. Juk tik laisvas, atsakingas ir nebijantis priešintis blogiui pilietis į ginklą žiūri kaip į deramą įrankį, o ne pavojaus šaltinį.

„Kritiškai mąstyti visuomet reiškia būti priešiškam.“

KAS YRA TIE, KURIEMS „NE DZIN“?

Tęskime įvardžiais „mes“ (mūsiškiai) įvardytos žmonių bendrijos paieškas. 2014 m. startavusi informacinė jaunimo pilietiškumo skatinimo kampanija, kuri ragino jaunos žmones aktyviai dalyvauti pilietiniame gyvenime, vadinosi „Man ne dzin“. Jaunatviškas šūkis stipriai įsitvirtino viešajame diskurse, todėl tetampa jis savotišku žymekliu kalbant apie pilietiškus mes – žmonės arba paprasčiausiai mūsiškius. Kokie jie?

„Kritiškai mąstyti visuomet reiškia būti priešiškam“, – dar 1975-aisiais tvirtino filosofė Hannah Arendt. Kritinė mintis visada prieštarauja nusistovėjusiems įsitikinimams. Ji laužo pripažintas taisykles, nes „mąstymas pats savaime yra pavojingas sumanymas“. Tad mūsiškiams būtinas kritinis mąstymas. Be jo – nė iš vietos. Dar reikalinga drąsa. Ne tik dėl mąstymo. V. Putvinskio žodžiai „šaulys – tautos karys“ pirmiausia yra apie drąsą ir aristokratiškumą. Atmetęs „kraujo aristokratiją“ jis kūrė naują jos sampratą. Šauliai privalo būti drąsūs, nes tik iš čia kyla pasitikėjimas savimi ir artimu, nelieta baimės suklysti ir apsijuokti, nes drąsa – tai laisvės pagrindas.

Štai jums ir trečioji mūsiškių savybė – jie yra laisvi. Tačiau jų laisvė – ne noras ir galėjimas daryti tai, ką išmanai, priešingai – sugebėjimas surasti ir suprasti savo laisvės ribas. Sąmoningas savęs apribojimas neatsiejamas nuo supratimo, kad kitas, artimas tavo, taip pat nori būti laisvas. Jei gyveni bendruomenėje, asmeninis egoizmas turi būti suvaldytas ir, kad ir kaip keistai tai skamba, būtent tai ir yra tikroji laisvė. Laisvė per ap[si]ribojimą.

KAŽKAS GALVOJA UŽ MUS?

Tų, kuriems „dzin“, apibūdinimas yra lengvas, nes reikia viską paimti ir apsukti 180 laipsnių kampų: neturi kritinio mąstymo, bailūs ir supančioti įvairiausių keistų įsitikinimų. Laisvę supranta kaip ribų griovimą ir nuolat su kuo nors „kovoja“ (apsižvalgykime aplink – „kova už kažką“ jau senokai tapo atskira industrijos rūšimi, duodančia nemenką pelną).

Ak, tiesa, dažniausiai jie bijo ginklų ir gula kryžiumi išgirdę apie ką nors kariško. Ši tema jiems kelia stiprią alergiją. Juk reikalauja atsakomybės. Asmeninės, ne kolektyviškos.

Ir nors apie propagandą, manipuliavimą protais prirašyta tonos knygų ir prikalbėta tūkstančiai valandų, būtent ši žmonių rūšis yra geriausias vanduo propagandoms ir smegenų plovimo malūnams sukti. Juk „kova už kažką“ iš tiesų yra ne didesnių laisvių, bet gausesnių draudimų siekis, o „atvirumas viskam“ ir ribų trynimasis iš tiesų yra tik naujų tvorų statymas.

Štai Tamstoms paprastas pavyzdys: viešojoje erdvėje vis labiau darosi girdimas „paprasti vakariečiai myli Rusiją“ naratyvas (prisiminkime kad ir futbolo čempionatą). Suprask, valstybėje egzistuoja atskiros gyvenimo sritys, kurių nevalia painioti („nepainiokit meno ir politikos!“, „čia tik sportas, o ne politika“ ir t. t.). Kai šitą marmalą apvelki menamo „ypatingojo rusiško dvasingumo“ skraistėmis, išeina visa neprasta smegenų skalbyklė.

Ir švilpdamos sukasi tokių skalbyklų mentės, o propagandos malūnai uždami pritaria „mums paprasčiausiai dzin“ melodijai...

DEMOKRATIJA KAIP GALIMYBĖ

Didieji antikos mąstytojai demokratijos nemėgo. Aristotelis, Sokratas ir Platonas ją laikė pačiu blogiausiu valstybės valdymo būdu. Jiems vėliau antrino ir Winstonas Churchillis tardamas, kad demokratija yra blogiausia iš visų valdymo formų, tačiau nieko geresnio dar nesugalvota. Tiesa, pasaulyje esti tironijų, kurios yra dar blogesnės, bet tai palikime kaip savaime suprantamą faktą.

Veikianti ir morali demokratija veikia tik tuomet, kai valdžia yra tų, kuriems ne dzin, rankose. Kitu atveju atsiranda minios diktatūra, kuri niekur neveda. Tikrieji lyderiai yra drąsūs, aristokratiški ir laisvi. Jų rankose – mūsų valstybės ateitis.

„Nepamiršk, kad tu pats turi būti šeimininkas savo tėvynėje ir atsakai už visa, kas joje atsitinka. Sąmoningai vykdyk piliečio pareigas, nes juo geriau jas eisi, juo laisvesnis būsi.

Tobula demokratinė tvarka nėra duodama ir negali būti iškovota: ji yra nuolat kuriama sąmoningų piliečių. Iškovoti galima tik teisę ją kurti.“ [V. Putvinskis-Pūtvis, Gyvenimas ir parinktieji raštai, p. 230]

Grįžtame prie pradžios – neverta numoti ranka, kai iš tamsiausių mūsų širdžių kampų iššaukiama neapykanta kitokiems, kai manipuliuojama užslėptomis baimėmis ir silpnybėmis (kiekvienas tokių turime), kai paprasčiausiai norisi nepalaujamai drybsoti ant sofos.

Blogis nėra koks nors komplikotas ar intelektualus ir į širdį ateina paprastu keliu: per banalų „Facebook“ įrašą, dvasingą parsišaukiantį kalbėjimą ar pusę tiesos pasakančią laikraščio antraštę. Kad to nenutiktų, ginklus dera laikyti paruoštus, o kovų arenų mūsųose netrūksta... ×

Luk „kova už kažką“ iš tiesų yra ne didesnių laisvių, bet gausesnių draudimų siekis, o „atvirumas viskam“ ir ribų trynimasis iš tiesų yra tik naujų tvorų statymas.

KOKIA BUS LIETUVA PO LIETUVOS?

5

Tekstas **Norbertas Černiauskas**
Nuotraukos **Valdas Kilpys**

Skirtingos Lietuvos, skirtingi lietuviai. Šio teksto pavadinimas nėra tik žodžių žaismė. Lietuva per savo tūkstantmetį nebuvo vienoda ir vienalytė. Vieną Lietuvą neretai keitė kita – su pakitusia politine sąranga, geografinėmis ribomis, skirtingais žmonėmis ir jų kalba.

Net per pastaruosius 150 metų į klausimą, kas yra Lietuva ir kas yra lietuvis, Lietuvoje galėjo nuskambėti mažiausiai 3 ar net 4 skirtingi atsakymai. Net jei pažiūrėtume į savosios Šaulių sąjungos šimtmetį, pamatytume, kad jis taip pat sulipdytas iš mažiausiai keturių skirtingų detalių. Pavyzdžiui, ar prieš aštuoniasdešimt metų kas galėjo pagalvoti, kad kada nors Vokietijoje bus įsteigtas Sąjungos padalinys, o jaunieji šauliai treniruosis su Lenkijos bendraamžiais?

Tai nei sensacija, nei tragedija – tokia besikeičiančio laiko realybė, kuri, beje, yra ištikusi ne tik Lietuvą. Mūsų valstybei būdinga nebent tai, kad prie jos pokyčių (kartais itin radikalių) neretai prisidėdavo ne natūralios aplinkybės ar jos gyventojų pastangos, o užsienio agresorių įsikišimai.

ŠIANDIENOS LŪŽIAI.
Tad kodėl reikia prakalbėti apie Lietuvą po Lietuvos būtent šiandien? Todėl, kad nūdienu yra tinkamiausias metas arba aktyviai prisidėti prie ateities valstybės

projektavimo, arba pasyviai laukti tokios, kokia ji tiesiog bus. Kodėl būtent šiandiena yra lūžinis taškas?

a) Jau netrukus reikšmingą Lietuvos gyventojų dalį sudarys gimusieji po 1990-ųjų. Ši riba žymi ne tik natūralius kartų pokyčius ir su tuo susijusias permainas, bet ir itin svarbius mentalinius lūžius, kai (po)sovietinės relikvijos (jokiu būdu ne konkretūs žmonės) vis labiau nugrims į užmarštį;

b) pastarąjį dvidešimtmetį Lietuvą varginusi emigracija ir gyventojų skaičiaus mažėjimas pamažu stabilizuosis (tai signalizuoja ir pastarųjų trijų mėnesių statistika), taigi neliks nuolatinio visuotinio psichologinio nerimo, „kad mūsų tuoj nebeliks“. Tai įkvėps kur kas daugiau optimizmo ir pasitikėjimo savo jėgomis;

c) Kovo 11-osios Lietuva savo gyvavimu jau pralenkė savo pirmtakę iš Vasario 16-osios ir, svarbiausia, nebekartoja šiosios klaidų: nors geopolitinė situacija Rytuose kaip visuomet nerami ir daug kas nuo Lietuvos tiesiog nepriklauso, Kovo 11-osios respublika dėl savo kryptingos EuroAtlantinės integracijos ir požiūrio į saugumą (tikėkimės, jis nesikeis) yra turbūt

Pasaulyje yra tarp 1 ir 2 mln. asmenų, kurie yra kilę iš Lietuvos arba vienaip ar kitaip yra su ja susiję.

saugiausia ir turinti daugiausia sąjungininkių nuo pat karaliaus Mindaugo laikų. Taigi jau egzistuoja visos galimybės ne tik saugoti, bet ir kurti. Ką tokioje situacijoje vertėtų apmąstyti ir išdiskutuoti?

TAPATYBĖS PLĖTRA.
Vertėtų apgalvotai plėsti lietuviybės suvokimą, kuris iš esmės asocijuojasi tik su lietuvių kalbos mokėjimu ir vartojimu. Kitaip tariant, pastarąjį šimtmetį lietuvių pirmiausia buvo tas, kuris kalbėjo lietuviškai ir ši kalba jam buvusi gimtąja. Toks susispytimas aplink kalbą yra graži, tačiau veikiau gynybinio plano strategija. Ji padėjo valstybei ir visuomenei išlikti ir atsistoti ant kojų, tačiau šiuo metu valstybė turinti visas galimybes savo politinėse bei kultūrinėse

ateities vizijose tūnoti ne tik gynyboje, bet ir sistemingai bei kūrybingai planuoti ateitį. Kam to reikia? Tai yra ir žmogiškieji resursai, ir milžiniška kultūrinė ar ekonominė jėga. Jei mūsų tapatybę apibrėžtų platesni, bet jokių būdu ne abstraktesni ar silpnesni kriterijai negu tik kalba, Lietuva galėtų mėginti sėkmingai išnaudoti tokį potencialą.

ATSIGRĘŽIMAS Į LDK.
Apie kokį kitokį ar net išplėstinį lietuviškumą kalbame? Pavyzdžiui, jei prisimintume istoriją, galėtume išskirti vėlyvuosius Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikus, kai lietuviai apibrėžti kaip „mylintys laisvę ir besilaiką statuto“, kitaip tariant, kaip žinantys skirtumus tarp Rytuose tvyrančios despotijos ir savo bajoriškų laisvių bei besilaikantys politinių susitarimų, nepaisant išpažįstamos religijos ar gimtosios kalbos.

Taigi XXI a. Lietuvai galbūt vėl reikalinga išskirtinė politinė tapatybės forma, kuri ryškiai papildytų kalbinę savivoką. Lietuviškas pilietiškumas turi asocijuotis ne tik su gimtąja kalba, dainų šventėmis, Kūčių papročiais, Žalgirio mūšiu, krepšiniu ar cepelinais, bet ir su politiniu raštingumu, žmogaus teisėmis ar bekompromisiu pasipriešinimu bet kokiai despotijai. Toks politinės tapatybės išsigręžinimas Rusijos

agresijos Rytų Europoje ir tam tikro politinio radikalėjimo Europoje akivaizdoje padėtų Lietuvai užimti aiškias geopolitines pozicijas, sukurti realų pasaulinės lietuviybės tinklą, pozicionuoti save kaip atvirą vakarietiškos civilizacijos forpostą (ir kartu traukos centrą) Rytų Europoje.

Bet tai tik laisvi pasvarstymai. XXI a. lietuviybė gali būti ir kitokia, svarbu nepraleisti realios galimybės prisidėti prie jos kūrimo. x

SAUGIOS LIETUVOS VIZIJA –

100 TŪKSTANČIŲ
(NEGINKLUOTŲ)
ŠAULIŲ

Tekstas **Ainė Ramonaitė**
Nuotraukos **Valdas Kilpys**

Ukrainos įvykiai itin reikšmingai pakeitė mūsų ir mūsų sąjungininkų grėsmių sampratą ir gynybos strategiją. Karas Ukrainoje ir Krymo aneksija ne tik akivaizdžiai įrodė, kad Rusija iš tiesų kelia grėsmę, bet davė ir dar vieną pamoką – Rusija kovoja hibridinį karą, kuriame kariniai veiksmai yra tik nedidelė viso kaimyninės valstybės užvaldymo plano dalis.

Hibridinė karyba yra tokia, kurioje nebėra skirties tarp karo ir taikos būsenos, tarp karių ir civilių. Kaip priemonė tam tikriems tikslams pasiekti gali būti naudojama bet kas: dezinformacija, kibernetinės atakos, kišimasis į rinkimus, provokacijos, neapykantos tarp tam tikrų socialinių grupių skatinimas, panikos kėlimas ir kt. Tokiame kare esminiu taikiniu tampa nebe kariuomenė, o visuomenė.

Kyla klausimas, kaip gintis tokiame kare. Kaip šios grėsmės turėtų būti matomos bendroje Lietuvos gynybos koncepcijoje? Kas turėtų rūpintis visuomenės, kaip nacionalinio saugumo garanto, stiprinimu? Kokios priemonės galėtų sustiprinti Lietuvos saugumą būtent šių – ne karinių – grėsmių atžvilgiu?

Karybos ekspertai daro išvadą, kad efektyviai pasipriešinti hibridinėms grėsmėms galima tik įtraukiant visą visuomenę. Iš kaimyninių valstybių bene geriausiai tam atrodo pasirošusi Suomija,

kuri remiasi visaapimančio saugumo samprata, numatančia platų visuomenės įtraukimą į gynybą. Švedija, dar nuo Šaltojo karo laikų plėtojusi psichologinės gynybos koncepciją, mėgina ją pritaikyti naujomis sąlygomis. Abi šios šalys pasižymi itin aukštu socialinio pasitikėjimo ir visuomenės organizuotumo lygiu. Valstybė į visuomenę, savanoriškas organizacijas, verslą žiūri kaip į partnerius, o visuomenė pasitiki valstybe ir įpareigoja ją imtis moderatoriaus bei organizatoriaus vaidmens.

Lietuvos situacija gerokai skiriasi nuo mūsų skandinaviskųjų kaimynių: visuomenė labai menkai organizuota (Pilietinės galios indekso tyrimas rodo, kad apie 70 proc. Lietuvos gyventojų iš viso nepriklauso jokiam organizuotam dariniui, net daugiabučių bendrijai ar meno kolektyvui), piliečių pasitikėjimas valdžios institucijomis, ypač politinėmis, labai žemas, nėra nusistovėjusių valstybės ir visuomenės bendradarbiavimo praktikų, kurias būtų galima greitai ir

Dabartinėje Lietuvoje efektyviausiai visuomenės mobilizavimu, kad ir kaip būtų keista, užsiima politinės partijos.

efektyviai panaudoti gynybos tikslams. Vis dėlto visuomenės potencialas kūrybiškai ir organizuotai veikti Lietuvoje yra aukštas, kaip rodo ne tokia sena Atgimimo laikų patirtis.

Dabartinėje Lietuvoje efektyviausiai visuomenės mobilizavimu, kad ir kaip būtų keista, užsiima politinės partijos. Pagal bendrą partijų narių skaičių jau viršijame Vakarų šalių vidurkį [kadangi ten partijų narių skaičius sparčiai mažta, o Lietuvoje ilgą laiką nuosekliai augo].

Taip nutiko todėl, kad kai kurios didžiosios Lietuvos partijos suprato politinę narystės naudą ir paprastą būdą greitai padidinti narių skaičių – įpareigoti kiekvieną esamą narį pakviesti į partiją bent kelis savo pažįstamus. Jau seniai organizacijų ir socialinių judėjimų tyrinėtojai pastebėjo, kad asmeninis pakvietimas, geriausia per draugą ar kitą artimą žmogų, yra pagrindinė priežastis, kodėl žmonės prisijungia prie bet kokios socialinės veiklos. O nauda akivaizdi –

įstojęs į organizaciją žmogus savaime joje socializuojasi, jam tampa artimos tos organizacijos vertybės, net jei prieš tai jis jai pernelyg neprijautė. Be to, kiekvienas narys yra savotiškas organizacijos vertybių nešėjas savo šeimos nariams ir draugams. Ypač didelis poveikis tuomet, kai organizacijos nariu tampa vadinamasis vietos nuomonės lyderis – žmogus, savo aplinkoje turintis autoritetą, pvz., gydytojas, mokytojas, seniūnas ar pan.

Panašu, kad kai kurios Lietuvos partijos naudoja tą aplinkybę, kad kitos organizacijos yra gana pasyvios, neturinčios pakankamai resursų plėstis – tokiame socialiniame vakuume aktyvesni žmonės, norintys socialinės veiklos, įsitraukia į partijų veiklą vien dėl to, jog niekas kitas jų nepakvietė. Juk, skirtingai nei tarpukariu, dabar Lietuvoje, ko gero, nėra nė vienos organizacijos (išskyrus keturias gausiausias politines partijas), kuri aktyviai veiktų visoje Lietuvos teritorijoje ir turėtų keliolika ar keliasdešimt tūkstančių narių. Tokia situacija gali būti netgi pavojinga –

tokiame vakuume bet kokia priešiškų jėgų įsteigta arba užvaldyta organizacija gali turėti neproporcingą socialinį poveikį.

Jeigu mums iš tiesų rūpi iš esmės sustiprinti Lietuvos visuomenę hibridinių grėsmių akivaizdoje, efektyvus sprendimas būtų padidinti Lietuvos šaulių sąjungos narių skaičių iki šimto ar bent jau iki keliasdešimt tūkstančių (palyginimui, tarpukariu Šaulių sąjunga turėjo apie 80 tūkst. narių, o Sąjūdis 1988–1990 m., manoma, apie 200 tūkst. narių). Neseniai tokią viziją Lietuvai kėlė Edmundas Jakilaitis. Jo siūlymu Lietuvai reikėtų 50 tūkst. ginkluotų šaulių. Tačiau klausimas, ar tikrai būtent ginkluotų šaulių reikia dabartinės Lietuvos saugumui. Esant ginkluotam konfliktui Lietuva turi kariuomenę, Krašto apsaugos savanorių pajėgas ir sąjungininkus, kurie karinio konflikto atveju būtų įpareigoti ginti Lietuvą. Ko gero, didesnė problema yra nekarinė arba karinės invazijos apibrėžimo dar neatitinkanti grėsmė, kai 5-asis NATO straipsnis sunkiai galėtų būti pritaikomas. Tokiam scenarijui reikalingas pilietinis nesmurtinis pasipriešinimas.

Pagrindinė ir bene vienintelė jėga, atsakinga už pilietinio pasipriešinimo organizavimą Lietuvoje, yra Lietuvos šaulių sąjunga. Šis uždavinys tam tikra prasme netgi sudėtingesnis nei karinis pasirengimas. Labai sunku iš anksto numatyti, kokių pilietinio pasipriešinimo veiksmų gali reikalausiti situacija. Galbūt bus reikalinga taiki demonstracija, galbūt virtuali priešininko tinklalapių blokada, galbūt žinios skleidimas asmeniniais kontaktais, nutrūkusi ryšio linijoms, galbūt civiliais persirengusių priešininkų provokacijos sustabdymas nenaudojant smurto ar pan. Esminė bet kurios tokios akcijos prielaida – efektyvus patikimų žmonių tinklas visoje Lietuvos teritorijoje.

Jeigu Lietuvos šaulių sąjungos narių skaičius pasiektų 100 tūkst., tai turėtų milžinišką poveikį Lietuvos nacionaliniam saugumui būtent visuomenės stiprinimo aspektu. Pirma, tai būtų didelis, visą Lietuvos teritoriją apimantis gyvai ir virtualiai tarpusavyje bendraujančių žmonių tinklas, kurį galima greitai mobilizuoti įvairioms pilietinio pasipriešinimo akcijoms. Antra, tai tinklas žmonių, turinčių skirtingas civilines kompetencijas, kurios gali būti panaudotos iš anksto nenumatytose situacijose, reikalaujančiose kūrybiškų nestandartinių sprendimų. Trečia, tūkstančiai šauliškų vertybės savo aplinkoje ir bendruomenėje skleidžiančių žmonių visose Lietuvos vietovėse formuotų atitinkamą vertybinį klimatą, užtikrinantį atsparumą priešiškų šalių propagandai. Tokia santykinai pigi investicija į pilietinį pajėgumą iš esmės sustiprintų Lietuvos saugumą daugeliui dešimtmečių. x

PAMOKOS ŠAULIŠKOSE STOVYKLOSE. O KĄ JŪS VEIKĖTE VASARĄ?

Tekstas Dovilė Rusteikienė
Nuotraukos LŠS archyvas

Negalutiniais duomenimis, šių metų Lietuvos šaulių sąjungos vasaros stovyklose dalyvavo per 4 000 jaunuolių iš visos Lietuvos ir svečiai iš užsienio. Įvyko daugiau nei 40 stovyklų, kurių dauguma buvo skirtos jauniems šauliams siekti aukštesnių pakopų, tačiau nepamiršti ir moksleiviai, vaikai iš daugiavaikių, socialiai remtinų šeimų. Jie ne tik smagiai praleido laiką, bet ir susipažino su Lietuvos šaulių sąjungos veikla, krašto apsaugos sistema, statutinėmis institucijomis.

PAKOPA PO PAKOPOS

Dažnam moksleiviui vasara asocijuojasi su atostogomis ir poilsiu, tačiau Lietuvos šaulių sąjungos jaunimui tai metas, kai jie turi progą pakopinėse vasaros stovyklose atskleisti visus metus šaulių būreliuose ir kursuose įgytas žinias, išlaikyti testus ir gauti aukštesnės pakopos ženklelį, kuris rodo jaunojo šaulio žinių lygį. Šiemet Lietuvos šaulių sąjungos I–IV pakopos stovyklose dalyvavo daugiau nei 1 000 jaunuolių. I ir II pakopos ženklelius įgijo daugiau nei 500, III pakopos – beveik 200, o IV pakopos – daugiau nei pusšimtis jaunųjų šaulių.

Pirmas žingsnis į jaunųjų šaulių veiklą – baigti I pakopos mokymai ir įgytas ženklelis bei tai liudijantis pažymėjimas. Jie mokosi rikiuotės veiksmų, žygiuoti. Pamokų metu išklauso ne vieną teorijos kursą, mokosi praktiškai pritaikyti išgirstas žinias apie higieną ir maitinimąsi lauko sąlygomis, statyti palapines, užuovėjas, topografijos, judėjimo pagal azimutus, matuoti atstumus žingsnių poromis, buvo supažindinti su nebylaus valdymo signalais.

Baigiamąja stovyklos dalimi dažnai tampa naktiniai topografiniai žygiai, kuriuose tenka ne tik pasitelkti savo ištvermę, bet ir miške įkurtoje stovyklavietėje praleisti naktį.

Šaulių rinktinių organizuojamose II pakopos stovyklose akcentuojama civilinė sauga, vyko saugaus elgesio su ugnimi mokymai, kuriuose jaunuoliai sužinojo apie gaisro gesinimo būdus ir priemones, tinkamą ir saugų pirotechnikos naudojimą, išklausė, kaip elgtis ekstremaliomis situacijomis, ypač vasarą, prie vandens. Mokėsi topografijos, nustatyti savo buvimo vietą žemėlapyje, nebylaus valdymo signalų, kaip tinkamai pasiruošti žygiui ir sukomplektuoti žygio ekipuotę. Baigiamąja stovyklos dalimi dažnai tampa naktiniai topografiniai žygiai, kuriuose tenka ne tik pasitelkti savo ištvermę, bet ir miške įkurtoje stovyklavietėje praleisti naktį.

Jaunieji šauliai išeina maskavimosi pamokas, mokomi maskuotis parankinėmis ir tabelinėmis priemonėmis. Alfonso Smetonos šaulių 5-osios rinktinės stovyklose jaunieji šauliai matė kelis maskavimosi pavyzdžius – nuo geriausiai iki blogiausiai užsimaskavusio skyriaus vado ir garsiai analizavo, kas negerai, kodėl negerai, ką reikėtų daryti kitaip. Išmoko pagrindinių maskavimosi taisyklių: veido maskavimosi, parankinių priemonių (žolės, šieno, šakų, lapų) panaudojimo ir pritaikymo – turėjo galimybę patys tapti „nematomais“ gamtoje.

Siekiantiems įgyti III pakopos ženklelį daugiau dėmesio skiriama lyderystės, vadovavimo įgūdžiams ugdyti: jaunuoliai savarankiškai planuoja žygius, dirba komandose, patys pasiskirsto užduotis skyriuje. Klausosi kviestinių svečių paskaitų apie lyderystę. Jiems organizuojamos šaudymo pratybos mažo kalibro ginklais, kurių metu akcentuojamos saugaus elgesio su ginklu taisyklės, taiklaus šaudymo principai.

Pakopa po pakopos ir jaunieji šauliai pasiekia IV pakopos ugdymo stovyklas, kuriose tenka pasitelkti visas žinias

ir parodyti geriausius rezultatus, kad užsitarnautų galimybę III pakopos antsiuvą ant uniformos pakeisti IV pakopos ženkleliu. Dažniausiai šios stovyklos neoficialia, pasirinktina baigiamąja užduotimi tampa „Šlovės takas“, kuris pareikalauja jėgų ir ištvermės, tačiau daugelis, nuėjęs ilgą kelią, parodo savo drąsą ir ryžtą – nepabūgsta purvo, vandens ir įveikia kliūčių ruožą. Tačiau įveikę šią kliūtį, visi kaip susitarę kartoja, kad didžiuojasi savo draugais ir savimi. „Neužmiršiu, ketverius metus laukiau šito momento. Verta“, – po „Šlovės tako“ finišo įspūdžiais dalijosi Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės jaunasis šaulys A. Puišys.

„Svarbiausia – visi sveiki, atlaikė sunkumus ir atliko užduotis. Didžiausias iššūkis turbūt, kurį teko įveikti vaikams, buvo karštis. Motyvacijos nestokoją nė vienas jaunasis šaulys, nes tai IV pakopos stovykla, jų siekiamybė nuo pat pirmųjų dienų Šaulių sąjungoje“, – jauniems šauliams įveikus baigiamąsias užduotis kalbėjo liepos mėnesį Lietuvos kariuomenės Didžiojo Lietuvos Etnono Jonušo Radvilos mokomajame pulke vykusios IV pakopos stovyklos vadovas ats. mjr. Raimundas Ardavičius.

Didelė dalis stovyklų sėkmės priklauso ir nuo žmonių, kurie dirba su vaikais. Lietuvos šaulių sąjunga bendradarbiauja su Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Krašto apsaugos savanorių pajėgomis, kariūnai ir kariai savanoriai talkina beveik visose jaunųjų šaulių stovyklose, vaikai, bendraudami su instruktoriais, gali geriau susipažinti su kario profesija. „Labai daug esu girdėjusi apie šaulius, su suaugusiais dažnai tenka susitikti įvairiose pratybose, tačiau šioje stovykloje pirmą kartą teko susipažinti su jaunaisiais šauliais. Vaikai tikrai motyvuoti, mes, instruktoriai, stengėmės prisidėti savo žiniomis, jas perduoti. Manau, tai labai svarbu ir reikšminga, nes galbūt iš šio būrio jaunuolių – ne vienas būsimasis leitenantas. Kuo anksčiau pradėti mokytis, įgyti įvairesnės patirties, tuo lengviau ateityje“, – mintimis dalijosi pirmą kartą jaunųjų šaulių stovykloje instruktore dirbusi Dariaus ir Girėno apygardos 2-osios rinktinės 203 kuopos karė savanorė K. Palaimaitė. Jokia paslaptis, kad dažnas jaunasis šaulys mąsto apie mokslus, tad vakarais stovyklose netrūkdavo kalbų apie laukiančius pasirinkimus baigus mokyklą.

RIKIUOTĖ, MIŠKAS IR MASKUOTĖ – TAI DAR NE VISKAS

Sąjunga siekia ugdyti savimi patikintinius ir aktyvius jaunuolius, todėl stovyklose skaitomos paskaitos apie lyderystę, organizuojamos pilietinės valandėlės. Šiemet jose svečiavosi Vytauto Didžiojo Karo muziejaus gidai su istorinės praeities ekspozicijomis. Jie pasakojo apie Šaltojo

karo laikotarpį, kai pasaulyje varžėsi dvi supervalstybės. Pristatė 6-ojo dešimtmečio ideologiją, buitį, meną, tuo metu vyravusias idėjas ir jų sklaidimo būdus – propagandą. Vaikai galėjo apžiūrėti partizanų ginklus, mokėsi atskleisti „karines paslaptis“ – iššifruoti tekstus.

Laisvu laiku jaunieji šauliai kūrė savo būrio prisistatymą, dalyvavo protmūšiuose, žaidė įvairius sportinius žaidimus. Žemaitijos šaulių 8-osios rinktinės stovykla Balsiuose galėtų būti išskirta iš visų stovyklų tuo, kad joje vyko ne tik jauniesiems šauliams įprasti rikiuotės, topografijos, išgyvenimo gamtoje ir kiti mokymai, bet ir įvairūs būreliai, kuriuose kasdien lankėsi beveik 200 stovyklautojų, kurie išbandė tai, kas jiems įdomu. Ne vienoje rinktinėje organizuotos šratasvydžio pratybos. Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės stovykloje lankėsi motoakrobatikos pasaulio čempionas, Europos vicečempionas, daugkartinis

Jaunuoliai galėjo dalyvauti sporto veikloje, žaisti badmintoną, krepšinį, futbolą, paplūdimio tinklinį, petankę, įvairius stalo žaidimus, varžytis jiems parengtose karinėse estafetėse.

Lietuvos čempionas Paulius Labanauskas. Paulius pasakojo apie savo pasiekimus, treniruotes, kiek reikia įdėti darbo, pastangų, kad pasiektum norimą rezultatą, užsibrėžtų tikslų. Karininko A. Juozapavičiaus šaulių 1-oji rinktinė organizavo žygį baidarėmis „Partizanų kovų takais“ Verknės upe Trakų ir Prienų r., kuriame dalyvavo 30 jaunųjų šaulių, jie aplankė žuvusių partizanų laidojimo vietas, jas sutvarkė.

LAUKIAM I NE TIK JAUNIEJI ŠAULIAI
Kad kuo daugiau jaunuolių sužinotų apie Lietuvos šaulių sąjungą, krašto apsaugos sistemą, susipažintų su kario profesija, Lietuvos šaulių sąjunga kasmet organizuoja ir sukarintas stovyklas, kuriose dalyvauja bendrojo lavinimo mokyklų moksleiviai, karių, policijos pareigūnų, ugniagesių vaikai, moksleiviai iš daugiavaikių, socialiai remtinų šeimų, emigrantų vaikai, moksleiviai iš Visagino krašto.

Šios stovyklos išsiskiria tuo, kad jose nedalyvauja jaunieji šauliai. Vaikai supažindinami su Lietuvos šaulių sąjungos bei kitų statutinių organizacijų veikla, dalyvauja sporto varžybose, žygiuose, lanko ir tvarko partizanų, savanorių kapus. Moksleiviai mokosi rikiuotės pagrindų, palapinių statymo būdų, nebylaus valdymo signalų, laužų kūrimo, mazgų rišimo, pagrindinių topografijos principų, savo jėgas išbando šauliškose estafetėse. Tai tarsi pagalba aktyviems vaikams atrasti save kitur, sukarintoje organizacijoje, o vėliau gal ir pasirinkti karininko kelią.

Kultūra ir jos puoselėjimas taip pat nepamiršamas. Žemaitijos šaulių 8-oji rinktinė Plateliuose organizavo muzikinę-kūrybinę pučiamųjų instrumentų stovyklą, į kurią susirinko 40 jaunųjų šaulių ir moksleivių iš Telšių bei Plungės rajonų. Pagrindinė stovyklos veikla – muzikavimas. Susirinkę įvairių muzikos instrumentų virtuozei stengėsi sudominti jaunimą ir

išmokyti grojimo paslapčių, kurios padėtų lengviau įvaldyti muzikos instrumentą. Nors daugiausia dėmesio buvo skirta muzikai, jos dalyviai įveikė 18 km dviračiais aplink Platelių ežerą ir įrodė, kad meniškos sielos taip pat turi parako.

KAD NESTOKOTŲ MOTYVACIJOS
Jaunieji šauliai rengiami pagal keturių pakopų ugdymo programą, tačiau būta ir lyderių ugdymo, narų, parašiutinio rengimo, turistinių-pažintinių, bendrų su Lietuvos policija bei Valstybės sienos apsaugos tarnyba stovyklų, kuriomis siekiama motyvuoti vyresnius, aktyvius, visuomeniškai jaunuosius šaulius ir toliau būti aktyvius, dalyvauti šauliškoje veikloje.

Šiemet Šaulių sąjunga organizavo dvi parašiutinio rengimo ir keturias sportinio nardymo stovyklas, kuriose dalyvavo pažangiausi ir pavyzdžiausi rinktinų deleguoti jaunieji šauliai. Jie pirmuosius savo šuolius atliko Kauno parašiutininkų klubo aerodrome Pociūnuose ir Mažeikių Julijono Kumpikevičiaus aerodrome. Prieš šuolį buvo išklašomas patyrusių instruktorių dėstomas teorinis šuolio parašytu kursas bei saugaus elgesio instruktažas, praktinės treniruotės metu įgytos teorinės žinios išbandomos parašyto sistemos treniruoklyje.

Vakarų [jūros] šaulių 3-iosios rinktinės nariai jaunuosius šaulius mokė nardymo subtilybių Dubysos upėje, Platelių ir Alaušo

Tokie, tiesa, ne vieno jaunojo šaulio išsakyti ateities planai įrodo, jog stovyklos padeda jaunimui atrasti save, naujus pomėgius ir skatina nebijoti eksperimentuoti, išmėginti save kuo įvairesnėse veiklose.

ežeruose. Šių stovyklų metu dalyviai klausė paskaitų apie nardymo istoriją pasaulyje ir Lietuvoje, iš klausė instruktažą apie saugų elgesį prie vandens, susipažino su nardymo saugumo reikalavimais, nardymo ekipuote. Iš klausė teorijos paskaitas ir išlaikė egzaminus, jaunieji šauliai turėjo išmokyti tvarkyti nardymo įrangą ir ekipuotę, pildyti balionus. Tinkamas ekipuotės surinkimas, jos patikrinimas, šuolis į vandenį iš valtės, orientavimasis su kompasu po vandeniu, nėrimas į tolį ir į 5 bei 20 metrų gylį –

tokias užduotis turėjo atlikti jaunieji šauliai stovyklose. Tikru iššūkiu tapo naktinio nardymo treniruotės, tačiau pirmą kartą sportinio nardymo stovykloje dalyvavęs Plk. Prano Saladžiaus šaulių 9-osios rinktinės jaunasis šaulys Faustas Budreika teigė, kad šioje stovykloje įgavo kitokios, labai didelės patirties, suvokė, kas yra nardymas: „Pasirodo, tai daug sudėtingesnė veikla, nei galvojau, tačiau planuoju nusipirkti įrangą ir toliau pats gerinti savo nardymo įgūdžius.“

PROFESINIS ORIENTAVIMAS, ARBA KUO BŪSIU UŽAUGĘS?
Stovyklų metu siekiama vaikus supažindinti su įvairiomis profesijomis, bendradarbiaujama su visuomeninėmis organizacijomis ir statutinėmis institucijomis, kurių atstovai, atvykę į vasaros stovyklas, pasakoja jaunimui apie savo darbo specifiką. Gen. P. Plechavičiaus 6-osios rinktinės jaunieji šauliai susipažino su artilerijos bataliono karių tarnyba, jų naudojama technika, Lietuvos kariuomenės karo policijos veikla, su Oro gynybos bataliono karių tarnyba. Stovyklose savo veiklas pristatė priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos komandos. Valstybės sienos apsaugos tarnybos pasieniečiai demonstravo kinologo pasirodymus, ginkluotų sienos pažeidėjų, nusikaltėlių sulaikymą, turimą savo ginkluotę, amuniciją. Policijos komisariatų pareigūnai pristatė policininko profesiją, turimą įrangą, priemones, techniką. Stovyklų dalyviai patys galėjo pabandyti gesinti imituojamus

gaisrus, pasimatuoti gelbėtojų kostiumą, apžiūrėti įrangą, išmokyti įvertinti sužeistojo būklę, suteikti pirmąją pagalbą.

Šiemet daug dėmesio skirta bendradarbiavimui su giminingomis užsienio organizacijomis. Stovyklose dalyvavo svečiai iš Lenkijos, Estijos, Ukrainos. Beveik 100 jaunųjų šaulių dalyvavo įvairiuose renginiuose, varžybose ir stovyklose užsienio šalyse. x

8

„ŽALGIRIS 2018“: VISI KLIŪČIŲ RUOŽAI ĮVEIKTI

Tekstas **Valdas Kilpys**

Sąjungos vado pavaduotojas ats. mjr. Židrūnas Šadauskis, kalbėdamas apie šią stovyklą, akcentavo jos tarptautiškumą. „Tai tapo nemažu iššūkiu stovyklos dalyviams, – pasakojo ats. mjr. Ž. Šadauskis, – mačiau, kad iš pradžių atskirų tautybių jaunuoliai stengėsi likti savo grupėse, tačiau kadangi būriai buvo suformuoti ne nacionaliniu pagrindu, o mišrūs, norom nenorom teko pradėti bendrauti. Juk užduotys nelaukė – jas reikėjo įvykdyti bendromis pajėgomis.“ Nepaisant įtemptos dienvakės, viena diena stovykloje buvo skirta svečiams priimti.

Šiemet jų prigaužėjo itin daug. Lietuvos kariuomenės atstovai iš Strateginės komunikacijos departamento, Mokymų ir doktrinų valdybos, Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento ir gražus būrys užsieniečių iš JAV, Lenkijos, Ukrainos. Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. lt. Gintaras Koryzna supažindino

atvykusiuosius su organizacijos struktūra ir veiklos kryptimis, pristatė jaunųjų šaulių veiklą, aptarė stovyklos „Žalgiris 2018“ tikslus. JAV kariuomenės atstovai domėjosi įvairių valstybių giminingų organizacijų bendravimu, džiaugėsi kariuomenės teikiama pagalba. Beje, JAV kariuomenės instruktoriai stovyklos dalyviams vedė pirmosios pagalbos teikimo pamokas.

Sąjungos vado plk. lt. G. Koryzno teigimu, dabar Lietuvos kariuomenė gyvena tikrai dinamišką laikotarpį, todėl šauliams įsiterpti į užimtą karių dienvakę darosi vis sunkiau. „Visi dirbame vardan Tos...“ – sakė Sąjungos vadas, o jam paantrino LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės jaunieji šauliai, sutikti šaudykloje. Paprašyti įvardyti didžiausią stovyklos iššūkį, jaunieji šauliai Augustė Bernikaitė ir Eimantas Girdauskas prisiminė kliūčių ruožą. „Lengva nebuvo, tačiau į „Žalgirį“ susirinkome eiti ne lengviausiais keliais. Viskas vardan Tos“, – tvirtino jie.

Liepos 23–28 d. Gen. Silvestro Žukausko poligone vyko tarptautinė Lietuvos šaulių sąjungos sukurianta jaunųjų šaulių stovykla „Žalgiris 2018“. Tai bene pagrindinis Lietuvos šaulių sąjungos jaunuosius šaulius suvienijantis renginys, kuriame dalyvauja ir gausios giminingų organizacijų atstovų „pajėgos“. Šiemet sulaukta atstovų iš Estijos, Lenkijos, Ukrainos. Planavo atvykti ir latviai, tačiau koją pakišo techninio pobūdžio kliūtys.

Stovyklos programa ne vien militarinė. Daug dėmesio skiriama ir kultūrai, lyderystės ugdymui. Ne mažiau svarbus tiesiog įvairių tautų jaunų žmonijų bendravimas, kurį pabrėžė visi kalbinti jaunuoliai.

9

Tekstas **Valdas Kilpys**
Nuotraukos **Valdas Kilpys**

Jie sulipa į lėktuvą. Visiems tai – pirmas šuolis. Kuo aukščiau kylame, tuo labiau tįsta veidai. Kauniškiai neapsikentę užveda dainą. Tik šį kartą „Ant kalno mūrai“ skamba kita nata. Nesuvidintai. Vyriukas, kurį visi vadina Šermukšniu, jau stovėdamas prie durų rikteli „Tėvynės labui!“ ir žengia bedugnės link. Kelios merginos persižegnoja prieš iššokdamos.

Jau ant žemės daug visko mačiusi instruktorė aikčioja: „Tokie vaikai, tokie vaikai. Iš kur jūs jų gaunate?“ Šypsaisi į ūsą, nes žinau paslaptį – tai jaunieji šauliai.

PASAULIS PO KOJOMIS

KAIP JAUNIEJI ŠAULIAI PATYRĖ „DANGAUS JAUSMĄ“

Įpusėjęs vasarai Mažeikių Julijono Kumpikevičiaus aerodrome, netoli Šerkšnėnų miestelio, vyko jaunųjų šaulių parašiutizmo stovykla. Į Žemaitijos šaulių 8-osios rinktinės organizuotą jaunųjų šaulių parašiutininkų stovyklą atvyko jaunimo iš Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Mažeikių, Panevėžio, Plungės, Rietavo, Šiaulių, Tauragės, Telšių ir Vilniaus. Žodžiu, visa Lietuva susirinko susipažinti su parašiutinio sporto teorija ir praktika. Ir patirti pirmojo šuolio žavesį.

Jei lygintume šią stovyklą su kitomis panašiomis LŠS organizuojamomis Pociūnų ar Kyviškių aerodromuose, kur jaunieji šauliai taip pat kartais šoka su parašiotu, ši stovykla yra išskirtinė – mat pats šokantysis susideda savo parašiotą ir yra atsakingas už šuolio kokybę, nes danguje jis lieka vienas, be radijo ryšio. Kitose stovyklose jaunieji šauliai šoka su gerokai naujesniais „sparno“ tipo valdomais parašiotais ir jų nusileidimas yra „diriguojamas“ nuo žemės. Instruktoriai tiesiogiai nurodo, į kurią pusę pasukti parašiotą ir kaip nusileisti. Šios stovyklos dalyviams teko išbandyti seną gerą „klasiką“ – nevaldomus, kupolo tipo rusiškus parašiotus D-5. Tai tarsi kokie

parašiutizmo „dinozaurai“, kurie iki šiol ištikimai tarnauja pradedantiems parašiutininkams, turintiems drąsos priimti visą atsakomybę už savo šuolį. Ir šiek tiek pasikliauti atsitiktinumu, nes nuo lėktuvo atsiskyręs parašiutininkas tampa visiškai priklausomas nuo vėjo. Jei instruktoriai klaidingai išmatavo šuolio laiką arba pasikeitė vėjo stiprumas ar kryptis, parašiutininkas gali nusileisti ten, kur visai neplanavo. Žodžiu, šio parašiuoto valdymas yra minimalus.

Klubo instruktorius Rimantas Morkūnas detalai supažindino jaunuosius šaulius su šio parašiuoto paruošimo šuoliui vingrybėmis, elgesio ore ir lėktuve taisyklėmis, saugaus nusileidimo reikalavimais. Kiekvienas šaulys savo rankomis susidėjo parašiotą ir... iššoko. Šių eilučių autorius gali paliudyti, kad nė vienas šauliui neprireikė pagalbos žengiant pro lėktuvo duris.

Dar vienas aviacijos „dinozauras“ – lėktuvas AN 2 – ištikimai kilo į beveik kilometro aukštį ir barstė jaunuosius šaulius Žemaitijos mėlyje. Dangaus jausmo paragavę jaunuoliai grįždavo nušvitusiais veidais ir žodžiai patys liejosi it krioklys...

PAULIUS GRUBINSKAS: „Šuolis buvo nuostabus, tik šiek tiek kietas nusileidimas. Nedaug susitrenkiau ties čiurna. Skausmas buvo trumpalaikis, tad viskas praėjo, dabar nieko nejaučiu. Baisiausia buvo iššokti iš lėktuvo, tos sekundės. Tarsi visas gyvenimas pro akis praėjo.“

KAMILĖ MEILUTĖ: „Labai bijojau, nes iš lėktuvo šokau paskutinė. Bet paskui buvo labai *faina*. Dingio baimė, tik liko mintis dėl kojų laikymo nusileidžiant. Bet, atrodo, pavyko. Jei reikėtų, šokčiau štai dabar iš karto ir dar kartą. Juk tas jausmas yra labai geras.“

DEIVIDAS DOMINYKAS AMBRAZAITIS: „Šiaip nelabai bijojau to šuolio. Įlipau į lėktuvą ir... ant visko nusispjoviau. Iššokau ir mintyse kartojau vieną vienintelę frazę: „Tinkamai padėk kojas, tinkamai padėk kojas...“ Ir taip daug kartų. Matote, gyvas...“

Kiekvienas šaulys savo rankomis susidėjo parašiotą ir... iššoko.

- 1. Instruktažas prieš skrydį
- 2. Žingsnis į kilometro prarają
- 3. „Mes nugalėjome!“
- 4. „Netrukus grįšiu!“

LŠS KARININKO ANTANO JUOZAPAVIČIAUS ŠAULIŲ 1-OSIOS RINKTINĖS JAUNIEJI ŠAULIAI ŠTURMAVO VERKNĖS UPE

Siekiant aktyviai paminėti Karaliaus Mindaugo karūnavimo dieną, gražia tradicija tapo Lietuvos šaulių sąjungos Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės organizuojamas jaunųjų šaulių trijų dienų žygis baidarėmis.

Nepabūgę purškiančio lietaus nuo Aukštadvario (Trakų r.) pasroviui leidosi trisdešimt jaunųjų šaulių ir dešimt jaunųjų šaulių būrelių vadovų, pasiryžusių su visa stovyklauti reikalinga manta baidarėmis įveikti apie 65 kilometrus Verknės upe.

Kasmet jaunųjų šaulių stovyklas bei žygius organizuojanti LŠS Karininko

Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės vadovybė įsitikinusi, kad bendros išvykos ne tik ugdo asmenybę, tačiau ir stiprina komandinę dvysią, leidžia dalytis patirtimi, ugdo atsakomybę, pasitikėjimą savimi ir esančiu greta.

Žygio metu žygeiviai turėjo galimybę patobulinti tas žinias, kurių paprastai treniruotėse ar pratybose netenka naudoti: orientuotis ant vandens pagal upės srovę, tobulinti komandinio irklavimo įgūdžius, tinkamai nakčiai pastatyti palapinę, kad jos nepermerktų lietus, gintis nuo atkakliai atakuojančių kraujasiurblių mašalų, geriau pažinti gimtąjį kraštą, tyrinėti gamtą, jos reiškinius. Netinkamai pasirinkta persikėlimo taktika – žiūrėk, jau ir vandenyje murkdaisi.

Ne vienam žygeiviui iššūkiu tapo kelių pastojė nuvirtę medžiai.

LŠS Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės informacija

- 1. Tradicinio LŠS Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės organizuojamo jaunųjų šaulių žygio baidarėmis dalyviai nestokojo entuziazmo ir puikių emocijų.
- 2. Alytaus r. Simno gimnazijos Jaunųjų šaulių būrelio vadovė Danutė Gudaitienė aktyviai dalyvauja visose šauliškose veiklose.

LIETUVIŠKOS PSYOPS: PROPAGANDA PRIEŠ ŠIMTMETĮ. I DALIS

Tekstas **Irma Iljina Valotkė**
Nuotraukos Lietuvos centrinis valstybės archyvas

11

Vykstant nepriklausomybės kovoms Lietuvos vadovybė suvokė, kad be stiprios ir modernios kariuomenės ne mažiau svarbu turėti instituciją, kuri rūpintųsi visuomenės švietimu, jos informavimu rūpinimais klausimais, kuri skleistų valstybinius naratyvus Lietuvos provincijose, pafrontėje bei okupuotose teritorijose.

Kadangi būtent kariuomenei buvo geriausiai prieinamos valstybei nepriklausančios etnografinės Lietuvos dalys, pirmaisiais nepriklausomybės metais valstybine propaganda ir jos skleidimu užfrontėje rūpinosi Generalinio štabo Literatūros dalis.

TUOMETĖ STRATEGINĖ KOMUNIKACIJA

Literatūros dalis buvo įsteigta kpt. Petro Rusecko pastangomis ir susidėjo iš trijų vienetų: bendrosios, spaudos ir švietimo dalies. Bendroji dalis užtikrino administracinį darbą, kuris yra būdingas bet kuriam skyriui. Spaudos dalis prie Literatūros skyriaus pradėjo veikti nuo 1920 m. rugsėjo 1 d. Ataskaita apie spaudos dalies veiklą pradedama nuo šios datos, visa iki tol su spauda susijusi veikla priskiriama Literatūros skyriui *in corpore*. Spaudos dalies veikla buvo dalijama dviem redakcijoms, administracijai ir spaustuvei.

Periodinių raštų redakcija kuravo savaitinį laikraštį „Kariškių žodis“ [dabar – Lietuvos kariuomenės žurnalas KARYS] ir paveiksluotą mėnesinį žurnalą „Atspindžiai“. „Šie du spaudos organai savo laiku išeina, jų turinį tobulina, kiek leidžia redakcijos pareigos.“ Neperiodinių raštų redakcija kuravo statutų, rankraščių, instrukcijų ir kitų neperiodinių leidinių spaudą. Literatūros skyriaus užsakymų apimtys buvo didelės.

Išrašas iš Ūkio skyriaus 1920 m. balandžio 15 d. įsakymo: „Literatūros skyrius užsakė:

10 000 egz. plakatų „Broliai lietuvninkai“, 10 000 egz. atsišaukimų lenkų kalba, 1 500 egz. atsišaukimų „Piliečiai valdininkai“, 5 000 egz. atsišaukimų „Pilieti“, 8 000 egz. atsišaukimų „Kas eina į rinkimus“, 8 000 egz. atsišaukimų „Visi į rinkimus“, 3 100 egz. atsišaukimų „Broliai kareiviai“, 10 000 egz. „Lietuvos piliečiai“, 10 000 egz. atsišaukimų „Kareiviai“. Atsišaukimai spausdinti lietuvių, lenkų, rusų, vokiečių, latvių ir žydų kalbomis.“

1920 m. kovo 1 d. Lietuvos kariuomenėje prie Literatūros skyriaus įsteigiama Kultūros ir švietimo sekcija, kuri vėliau dėl darbo apimties padidėjimo praplėsta į dalį. Švietimo dalį sudarė trys sekcijos: Propagandos, Bendro lavinimo ir Mokyklų. Propagandos sekcija nuo 1920 m. kovo 1 d. buvo perimta iš Žvalgybos skyriaus. Įsteigus Kultūros ir švietimo sekciją „buvo išdirbta jos veikimo programa [vėliau užtvirtinta ir išleista atskiroje knygelėje], pradėtas ir tęsiamas Kultūros ir švietimo darbas Lietuvos kariuomenėje“.

Propaganda buvo dalijama į dvi sritis: užfrončio ir vidaus. Užfrončio propaganda buvo siekiama pakelti

Lietuvos vyriausybės autoritetą priešininko užimtuose kraštuose platinant literatūrą, atsišaukimus, proklamacijas. Tuo tikslu buvo siunčiami specialiai parengti žmonės, kurie vadovaudamiesi Kultūros ir švietimo skyriaus nurodymais „veda visą propagandos darbą“.

Jie tarp vietinių žmonių turėjo susirasti padėjėjų, kurie padėtų platinti literatūrą. Šie propagandos specialistai turėjo rinkti žinias, „kas daroma propagandos tikslais lenkų ir kitų mums priešingų valstybių Lietuvoje“. Jų užduotis buvo imtis priemonių priešiška propagandai pašalinti. „Jisai per tam tikrus instruktorius sužino priešininkų sumanymus, jų vidaus politinę padėtį ir pasielgimus su gyventojais užimtų kraštų.“ Taip pat jie turėjo kelti sąmyšį prieš kariuomenėje, agituodami nepalaikyti savo vyriausybės grobiškos politikos, nekovoti prieš tautą, kuri nenori jų pavergti bei „metus ginklus apleisti svetimas žemes“. Propagandos sekcijos instruktoriai turėjo padėti kurti civilinėms organizacijoms, kurios platinų „susipratimą tarp lietuvių“. Kad būtų pasiekta efektyvesnių rezultatų, Lietuvos teritorija buvo dalijama į rajonus ir kiekvienam rajonui buvo skiriami instruktoriai.

Leidžiamas nuo 1920 m.

Buvo išleista atskira instrukcija propagandai Mažojoje Lietuvoje [kalba netaisyta]:

Mažosios Lietuvos piliečių tarpe keliamas Lietuvos valdžios autoritetas, raginama dėtis prie Didžiosios Lietuvos, kviečiama organizuoti miliciją ir stoti į Lietuvos kariuomenės eiles, kovai su Lietuvos priešais.

Tam tikslui siunčiami arba surandami žmonės vietoje. Leidžiama literatūra ir kiek galint palaikomas Mažosios Lietuvos piliečių darbas prisijungti prie Didžiosios Lietuvos.

Aiškinama plačiai Lietuvos valdžios darbai ir atsakinėjama į vokiečių skleidžiamas neteisingas paskalas.

Propagandos sekcijoje tarnavo laisvai samdomi civiliai bei etatiniai instruktoriai, turintys karinius laipsnius. Pafrontėje bei okupuotose teritorijose veikė slapti Propagandos sekcijos instruktoriai. Žinoma apie kelis Mažojoje Lietuvoje veikusius slaptus instruktorius G. Petrulevičių ir J. Margį. Išrašai iš Literatūros skyriaus turto knygos liudija, kad jie nuolat keliaudavo.

Vien per 1920 m. gegužę G. Petrulevičiui nurodyta išmokėti 940 ir 500 auksinų [tuometė Lietuvos valiuta, litas įvestas 1922 m.] kelionės išlaidoms. Per vėlesnį laikotarpį G. Petrulevičiaus kelionės išlaidų išmokos išliko panašios. Slaptų instruktorių veikla buvo pavojinga, tai liudija Literatūros skyriaus viršininko kpt. V. Steponaičio raštas kariuomenės intendantui, pažymėtas žyma „Slaptai“: „Grąžindamas apyskaitą pranešu, kad pirmiau nuo vežėjų sąskaitos nebuvo imamos, užteko vien tik slapto instruktoriaus pareiškimo. Antra, ne visur sąskaitą galima gauti, nes instruktoriai važinėjo ar lenkų užimtuose vietose ar neutralioje zonoje, ar Latvijoje, kur mūsų instruktoriui buvo duoti nurodymai atsargumo laikantis nereikalauti jokių sąskaitų. Kitas sąskaitas patys instruktoriai

pametė ar turėjo panaikinti, nes buvo atsitikimų, kad juos suimdavo.“ 1920 m. gegužės 8 d. buvo išleistas įsakymas Nr. 71. Šiuo įsakymu nurodoma 20 000 auksinų, gautų iš Valstybės izdo, paskirstyti taip: 10 000 auksinų slaptiems instruktoriams, 5 000 auksinų susisiekimui su užimtais kraštais, 5 000 auksinų instruktorių kelionės išlaidoms apmokėti. Remiantis šiuo įsakymu galima daryti prielaidą, jog daug dėmesio buvo skiriama ryšiams su okupuotomis teritorijomis palaikyti, taip pat slaptų informatorių tinklui plėtoti bei propagandos instruktorių veiklai atsakomybės rajonuose. Propagandinę literatūrą į pafrontę pristatydavo etatiniai literatūros skyriaus kurjeriai, ją platinavo per užverbuotus padėjėjus bei su vietinių gyventojų pagalba.

Dar vienas vadinamųjų proklamacijų platinimo būdas buvo jų mėtymas iš orlaivių. Kad toks platinimo būdas buvo naudojamas, rodo Propagandos biuro vedėjo raštas Generalinio štabo Literatūros dalies vedėjui: „Prašau atsiųst iš Aviacijos dalies žmonių pasiimti proklamacijų orlaiviais mėtyti lenkų kareiviams. Atsišaukimų yra dviejų rūšių, viena baltu popieriu kita – spalvotu.“ Proklamacijų mėtymas iš orlaivių buvo labai efektyvus, tai rodo lenkų generolo Lucijano Želigovskio protestas dėl lietuvių mėtomų laiškų lenkų kareiviams. „Želigovskis pabūgo mūsų proklamacijų ir per Tautų Sąjungos Kontrolės komisiją norėjo jų atsikratyti.“ Citata iš Lietuvos šaulių atsišaukimo: „Kada Želigovskio aeroplanai Ukmergėje mėtė bombas į minią – buvo tylu. Kada mūsų aeroplanai pradėjo mėtyti atsišaukimus – Tautų Sąjungos Kontrolės komisija draudžia mums gintis nuo grobikų net atsišaukimaais.“ Slapti propagandos instruktoriai veikė Mažojoje Lietuvoje, okupuotame Vilniaus krašte bei Latvijoje. Kadangi nuo 1918 m. tarp Lietuvos ir Latvijos vyriausybių vyko teritoriniai ginčai, abi pusės naudojo agitaciją tarp pasienio gyventojų, kad juos palenktų į savo pusę.

PROPAGANDOS SVARBA

Atkūrus nepriklausomybę, be išorės grėsmių, Lietuvoje buvo nemažai vidinių problemų. Viena jų – glaudaus ryšio tarp kaimo ir valdžios nebuvimas. Pasak Literatūros skyriaus viršininko kpt. V. Steponaičio, „kaimas ir liaudis menkai žino apie valdžios darbuotę, laikraščių mažai ir retai gauna, nėra didelio noro duoti rekvizijas, mokėti mokesčius ir pan.“ Žandarų viršila Paulauskis iš Salantų pranešė: „Mažumas tepasitiki Lietuvos valdžia, nes nėra kas paaiškintu kas per viena Lietuvos valdžia. Laikraščiai labai vėlai ateina.“ Priešiški agitatoriai provincijose skleidė įvairiausius, kartais net absurdiškus gandas: „Gandas eina, kad Lietuvos valdžia uždėsianti labai didelius mokesčius kaip tai:

1920 m. vasario 8 d., norėdamas sustiprinti visuomenės švietimą provincijose, Propagandos biuras išplatino pranešimą „Lietuvoje“ Nr. 31, kuriame kviečiami inteligentai rengti paskaitas, diskusijas, prakalbas Lietuvos miesteliuose bei sodžiuose.

1.

nuo kiekvieno arklio 100 auks., nuo karvės 100, nuo šunies 100 ir pan.“ Vidaus propagandos tikslas buvo Lietuvos auditorijos švietimas svarbiausiais klausimais: apie valdžios darbus, artėjančius rinkimus į Steigiamąjį Seimą, priešišką agitatorių veiklą ir t. t. „Tam tikslui Kultūros ir Švietimo skyrius turi savo instruktorius, kurių pagalba platina literatūrą ir gyvu žodžiu pasakoja bei aiškina svarbesnius dienos klausimus, atskatinėja į priešišką agitaciją.“ Instrukcijoje pažymima, kad visa propagandinė veikla turi būti derinama su kariuomenės vadovybe, o reikalui esant „propaganda organizuojama kituose kraštuose, ypač Latvijoje“. Kartą per mėnesį instruktoriai privalo pateikti ataskaitą „apie savo darbuotę ir apie dalykų stovį vietoje“.

1920 m. vasario 8 d., norėdamas sustiprinti visuomenės švietimą provincijose, Propagandos biuras išplatino pranešimą „Lietuvoje“ Nr. 31, kuriame kviečiami inteligentai rengti paskaitas, diskusijas, prakalbas Lietuvos miesteliuose bei sodžiuose. Į Propagandos biuro raginimą bendradarbiauti atsiliepė žmonės iš įvairių Lietuvos vietovių. Norintieji prisidėti prie Propagandos biuro darbo prašė atsiųsti detalių nurodymų bei temų paskaitoms. Vaistininkas Rubikas iš Šakių apskrities rašė: „Su mielu noru apsiimu prisidėti prie to prakilnaus darbo.“ Mokytojas Kašponis iš Naujamiesčio prašė atsiųsti „paskaitų apie Steigiamąjį Seimą, apie savivaldybes ir dar kokias Tamstos išrasit reikalingas sodžiaus informavimui“. Taip pat buvo prašoma patarimų, kaip tas paskaitas vesti. „Norėčiau patarnauti šioj srity, bet trūksta man nurodymų.“ Mokytojas iš Rokiškio Antanas Šukys pareiškė norą bendradarbiauti su Propagandos biuru,

prašė atsiųsti literatūros ir suteikti leidimą organizuoti paskaitas, diskusijas, skaitymus. Kad būtų vykdoma vieša šviečiamoji veikla, reikėjo Propagandos biuro leidimo. Mokytojas Juozas Meškonis iš Troškūnų, Panevėžio apskrities, rašė, kad „aš su mielu noru ir dideliu pasišventimu sutinku nors sekmdienio dienomis patarnauti tiems kraštams. Andrioniškiui, Troškūnams, Anykščiams ir Viešintams, rengdamas juose viešas paskaitas ir prakalbas“. Jis pabrėžė, kad tuose kraštuose nėra žmogaus, kuris tuo užsiimtų, ir prašė atsiųsti informacijos bei suteikti leidimą.

Vidaus [Valstybinė] propaganda daug pastangų skyrė Lietuvos kariuomenės ugdymui. 1920 m. pavasarį apimusi kovos veiksmams fronte, karinė vadovybė labiau susirūpino kariuomenės švietimu ir lavinimu. Atkūrus nepriklausomybę Lietuvos kariuomenė susidūrė su daugybe iššūkių. Žvalgybos skyriaus viršininko ataskaitos duomenimis, pastaruoju metu kariuomenėje pastebimas „nupuolimas drausmės“ Kauno įgulos daliniuose, o ypač provincijos įgulose. Minimas išsilavinimo trūkumas tarp jaunesniųjų karininkų, dėl šios priežasties jie „nėra įtakingi kareivių tarpe“. Pažymima, kad trūksta „dvasinių ryšių“ tarp karių ir karininkų ir kad valstybinė propaganda kariuomenės daliniuose yra per silpna. Kaip didelė problema įvardytas pramogų kariams trūkumas bei per silpna karių kontrolė, „kareiviai dažnai savavaliai išeina miestan“. Taip pat nurodoma, kad „nėra geros sanitarinės priežiūros kareivinių ir kareivių ir blogas kareivių maitinimas daugelyje kariuomenės dalių“. Toje pačioje ataskaitoje minima, kad iki 1920 m. vasario 22–23 d. „kariškių sukilimo“ komunistų veikla Lietuvos kariuomenės daliniuose buvo „pripuolama“, tačiau po sukilimo suaktyvėjo. Tai rodė komunistų platinami atsišaukimai ir leidžiamas laikraštis „Kareivių tiesa“. Ataskaitos duomenimis, „bolševikai darbuojasi labai slapta, tai ir jų sekimas yra ypatingai sunkus, ypač kariuomenės dalyse, kur vesti slaptą agentūrą yra be galo sunku“.

Nepaisant iškilusių sunkumų, Žvalgybos skyriui pavyko kariuomenės daliniuose įterpti savo žmonių, kurie raportavo apie „rimtą komunistų propagandą“. Lietuvos kariai, gyvendami blogomis sąlygomis ir neturėdami „dvasinio ryšio su savo karininkais“, buvo paveikūs bolševikų propagandai ir agitacijai. Kareivinėse lankėsi „daugybė įvairių įtartinių asmenų“, o patys kareiviai mieste lankė darbininkų klubus, dalyvavo darbininkų susirinkimuose, buvo karių, palaikiusių ryšius su „komunistų – bolševikų partijos nariais“. 1920 m. birželio mėnesį surinkta duomenų apie kariuomenės daliniuose susikūrusias komunistų „jačėikas“ (slaptas grupuotes). Iki liepos mėnesio priešišką grupuočių veikla taip išsiplėtė, kad buvo

nutarta jas nedelsiant „likviduoti“. Operacijos metu buvo išaiškinti 27 „jačėikos“ nariai, 21 iš jų Karo teismas nuteisė įvairiam laikui sunkių darbų, vienam paskirta mirties bausmė. Tardymo metu paaiškėjo, kad Lietuvos kariuomenės daliniuose „gyvavo, pilnai prisiruošusi prie sukilimo karinė – komunistinė organizacija su atvykusiu iš Tarybų Rusijos komisaru po slapyvardžiu Onufrij Šostak pryšakyje“.

Kad į gera būtų pakeista padėtis Lietuvos kariuomenės daliniuose, Propagandos sekcija išleido įslaptintą instrukciją. Įsakymas Lietuvos kariuomenei Nr. 255. Remiantis šia instrukcija, kiekviename dalinyje [komendantūroje] turėjo būti paskirtas karys, geriausia tas pats, kuris rūpinosi karių švietimo bei ugdymo reikalais. Minėtas karys kiekvienoje kuopoje turėjo surasti ištikimų padėjėjų „... labiau apsišvietusių ir susipratusių nepriklausomos valstybės propagandos reikalui“. Šie padėjėjai turėjo dirbti slapta ir pranešinėti apie karių „ūpą“, gyvenimo sąlygas, priešiškas agitacijas tarp karių. Atsakingas už propagandą karys turėjo mokyti bei ugdyti savo padėjėjus, kad susidūrę su priešiška agitacija jie gebėtų savarankiškai vykdyti „kontr-agitacijas“. Instrukcijos duomenimis, jis taip pat privalėjo kiekvieną savaitę siųsti pranešimus ir užpildyti raporto formas. Atsakingas už propagandą karys turėjo organizuoti paskaitas, vakarones bei laisvalaikį kariams, kad jie būtų visapusiškai užimti ir neturėtų laiko vaikščioti „po mitingus“. Ypač tai buvo taikytina laikotarpiu prieš Steigiamojo Seimo balsavimą. Esant neaiškumų nurodoma raštu ar telefonu kreiptis į Generalinio Štabo Kultūros ir Švietimo Sekciją. Instrukcijoje pabrėžta, kad „Valstybinės idėjos propaganda jokių būdu negali užstelbti bendro kultūros bei švietimo darbo, kuris turi eiti pagal Kultūros ir Švietimo Sekcijos programas“. Instrukcijoje pridėdama propagandos raporto forma.

Kas veda priešvalstybinę propagandą, kaip ji veikia?

Kokius trūkumus išnaudojant vedama propaganda, į ką ji orientuota, kokiais būdais vedama (pridėti proklamaciją, brošiūrą ir t. t.).

Koks kareivių ūpas, ko jie reikalauja, apie ką kalba?

Kas daroma tai agitacijai pašalinti, kokios paskaitos laikomos, kiek ir kokie žmonės įtraukti į valstybinės propagandos darbą?

Ką reikia daryti, kad būtų pašalinta priešo agitacija?

Pagal šią raporto formą iš įvairių Lietuvos kariuomenės dalinių ateidavo ataskaitos. Vienne raporte rašoma, kad Inžinerijos kuopoje, esančioje Šančiuose, pastebėta bolševikų agitacija. Kai kurie kareiviai „iš pašalies gaudavo „Kareivių tiesą“, arba proklamacijas „Imkit žemę“. Naktį iš 1920 m. rugpjūčio 16 d. į 17 d. kareivinių Nr. 12 rajone „pasirodė pundai proklamacijų“, kurių pavyzdys pridedamas. Pažymima, kad kariai į jas reaguoja „šalta“. Pastebima, kad karių „ūpas kiek labiau įtemptas negu paprastai“, tačiau kariai nepritaria sukilimui. Kadangi iš Intendantūros tiekta nepakankamai produktų ir jie buvo blogos kokybės, tarp karių jaučiamas nepasitenkinimas. Kariai kalba apie „žemės klausimą“ bei apie karių ir karininkų atlyginimų skirtumus. Pageidaujama, kad maisto tiekimo klausimas būtų kuo greičiau išspręstas, taip pat prašoma, kad „būtų kuo greičiau pagaminta Valstybinės propagandos literatūros ant opesnių klausimų“.

1920 m. Propagandos sekcijos veiklos apimtis buvo milžiniška, ypač trūko kvalifikuoto personalo. Akcentuojama, kad Literatūros skyriuje gausu laisvų etatų ir taip yra todėl, kad „vyresnybė atsisakė pervesti kai kuriuos prašomus karininkus ir karo valdininkus. Nes Literatūros skyrius apskritai yra specifinis ir jį negalima ko nors nuskirti, o reikia kaip tik parinkti tinkamus asmenis“. Literatūros dalies viršininko kpt. V. Steponaičio nuomone, reikėjo apsiriboti tik karine propaganda, o civilinę propagandą turėtų perimti atskiras naujas propagandos biuras, įsteigtas prie Ministrų kabineto. Vidaus reikalų ministerijos ar kitos civilinės įstaigos. Šią idėją kpt. V. Steponaitis buvo iškėlęs dar 1920 m. viduryje, pristatydamas prastą propagandos sekcijos padėtį. Literatūros skyrius viršininko įžvalgos pasirodė teisingos, ypač kai Lietuva susidūrė su „avantiūrininkais – želigovskininkais“. Pasak viršininko, „propaganda buvo nesutvarkyta platesniame mastabe ir negalėjo pasekmingai veikti“.

Reikalai pagerėjo, kai buvo įsteigtas Gynimo komitetas. Jo iniciatyva buvo sukviešti visų įstaigų, dirbusių su propaganda, atstovai ir įsteigtas bendras Propagandos biuras, į kurį dabar lėšomis ir žmonėmis prisideda Gynimo komitetas ir pavesto man skyriaus propagandos sekcija“. Įsteigtas bendrą Propagandos biurą reikalai pasitaisė ir buvo galima vykdyti nuoseklesnę veiklą. Tačiau Literatūros skyriaus viršininkas ir toliau laikėsi savo nuomonės, jog turėtų būti įsteigtas „atskiras propagandos biuras prie ministerių kabineto ar kur kitur“. Jis argumentavo, jog, kai „praeis Želigovskio pavojus, tai dabartinis propagandos biuras gal ir savaimi išnyks, nes atsitrauks daugelis

asmenų, kurie norės dirbti tame darbe, kurį dirbo pirmiau“. Jo manymu, propaganda bus dar labiau reikalinga plebiscito laikotarpiu Vilniaus krašte. Pabaigoje pridedama: „Todėl randu reikalingu, kad dar šiemet, nežiūrint dabartinės propagandos biuro darbuotės, prie ministerių kabineto būtų sudarytas propagandos biuras ir būtų priimta jo sąmata. Dabar veikimas galėtų eiti bendrai, o kuomet Gynimo Komiteto darbo pradėtų mažėti, naujas propagandos biuras iš lėto parimtų jį į savo rankas“.

1920 m. lapkričio 23 d. kpt. V. Steponaitis parengė Propagandos biuro projektą ir pateikė jį Krašto apsaugos ministerijai. Pagrindinis šios įstaigos siekis – kelti valstybinę sąmonę tarp Lietuvos piliečių. Tai turėjo padėti pasiekti pastovus instruktorių veikimas apskrityse ir užfrontėje, gabių ir iškalbingų asmenų važinėjimas po miestelius, atsišaukimų, laikraščių platinimas kaimuose ir propagandininkų kursų rengimas. Etatų dalyje buvo numatytas vienas Propagandos biuro vadovas, padėjėjas, atsišaukimų redaktorius, 40 apskričių instruktorių (po 2 į apskritį), 20 pafrontės instruktorių, 2 raštininkai, mašinistas, kurjeris ir sargas.

Literatūros skyrius glaudžiai bendradarbiavo su Žvalgybos skyriumi, tai rodo 1920 m. gruodžio 17 d. raštas „Visai slapta“. Jame rašoma, kad Literatūros skyriaus viršininkui siunčiama „18 egzempl. įvairių proklamacijų ir laikraščių pasitaikiusių paskutiniu laiku“. Pridėdama, kad ateityje taip pat bus siunčiama po vieną pavyzdį aptiktų panašių priešiškos veiklos įrodymų. O Propagandos sekcijos instruktoriai išaiškino rengiamą sausio 15 d. demonstraciją, į kurią norėta įtraukti Lietuvos karius, ir informaciją perdavė Žvalgybos skyriui. Pasak Literatūros skyriaus viršininko, „apčiuopiamų ateities propagandos darbų dabar sunku numatyti, nes juos nuolat iškelia gyvenimas ir prie to reikia prisitaikinti“. ✕

APIE NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVOSE ŽUVUSIUS ŠAULIUS MOKSLEIVIUS

12

1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Taryba paskelbė atkurianti nepriklausomą Lietuvos valstybę su sostine Vilniumi. Valstybės paskelbimas buvo didžiulis laimėjimas, bet sudėtingoje ir nepalankioje tuometėje tikrovėje tą valstybę dar reikėjo sukurti, o svarbiausia – apginti.

Nepriklausomybės kovose ginklo ėmėsi ir jaunimas, kurių dėl amžiaus cenzo neregistravo naujokų priėmimo punktuose. Ypač daug patriotiškai nusiteikusių ir kovoti pasiryžusių buvo gimnazijose ir mokyklose. Šaulių sąjunga tapo tų jaunuolių ryžto ir patriotinių jausmų įgyvendinimo organizacija.

Nepriklausomybės kovų liepsnose užgimusi Šaulių sąjunga tuo metu jokiais įstatymais neribojo savo narių dėl amžiaus ir tik įsisteigusi dalyvavo kovose su bolševikais, bermontininkais, lenkais, atkovoiant Klaipėdos kraštą. Steigėsi šaulių moksleivių ir šaulių gimnazistų būriai, kurie savo noru registravosi į Šaulių fronto štabus ir vykdė žvalgybines užduotis, patruliuodavo, rengdavo išpuolius priešo užnugaryje ir kt. Yra daugybė pavyzdžių, kai šauliai (moksleiviai ar gimnazistai), nepaisydami gausesnio ir geriau ginkluoto priešo, nedvejodami stodavo į mūšį.

Daugelyje kapinių nepriklausomybės kovose žuvusiems savanoriams, kariams ir šauliams pastatytuose kryželiuose matome įrašą: „Šaulys...“ Širdis suvirpa paskaičiavus, kad jam tebuvo tik 17–18 metų. Mažai kas žino, kad šauliui Algirdui Jasaičiui, kuris žuvo vaduodamas Klaipėdos kraštą, nebuvo nė 16 metų...

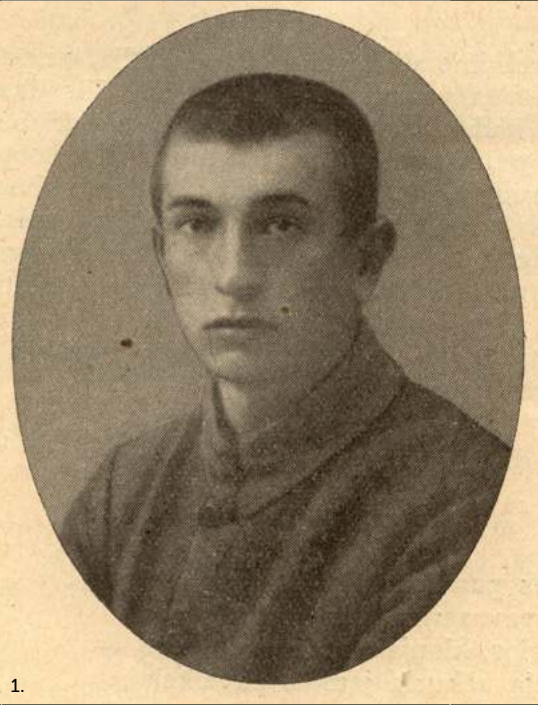
Tekstas LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas Stasys Ignatavičius

1. Pirmasis kovose žuvęs šaulių būrio vadas – Vincas Dovydaitis. Panevėžio kraštotyros muziejus.
2. Žuvusių šaulių laidotuvs Troškūnuose. 1920 m. Nuotrauka iš privačios kolekcijos (www.aina.lt).

LAISVĖS AUKOS

1934 m., Šaulių sąjungai minint įkūrimo 15-ąsias metines, „Trimito“ Nr. 25 straipsnyje „Garbė žuvusiems“ rašoma: „Dar nuostabesnis yra pavyzdys tų jaunuolių, kurie, pametę mokyklos suolą, užsidegę karšta tėvynės meile, narsiai aukojo save, kaip tikriausi šauliai, partizanai, nebodami nesuskaitomos priešų galybės. Tokiu nuostabiu karžygiškumu pasižymėjo Kauno Aušros gimnazijos mokinys Vincas Dovydaitis, 1920 m. spalio 16 d. lenkų nukautas, du Ramygalos progimnazijos mokiniai Jonas Ambrazavičius ir Stasys Klimavičius, kovoj ties Truskava 1921 m. lapkričio 21 d. sunkiai sužeisti patekę į lenkų nelaisvę ir ten lenkų raitelių žiauriai nukankinti. Tai pačiai jaunų karžygių grupei priskirtinas taip pat Kauno Aušros gimnazistas Algirdas Jasaitis, žuvęs 1923 m. kautynėse ties Klaipėda. Visokio luomo, kilmės ir būties žmonės, kovodami su Lietuvos priešais šaulių būriuose, yra paaukoję savo gyvybę. Be inteligentų karių ir moksleivių, matome čia ūkininkus ir kitų profesijų žmones. Štai 1920 m. lapkričio 23 d. karžygių mirtimi miršta Troškūnų būrio šauliai: Petras Tomkevičius, Antanas Žarskis, Antanas Meškeliūnas, Jonas Budrevičius ir Petras Liktoras, visi sodžiaus žmonės. Besikaudami su lenkais legionininkais, įsibrovusiais į Troškūnus, pristigę šovinių, visi jie buvo lenkų suimti, pastatyti prie mūro sienos ir sušaudyti...“

VALKININKŲ RESPUBLIKOS VADAS Savanoris, ateitininkas, Kauno šaulių būrio vadas Vincas Dovydaitis gimė 1899 m. spalio 19 d. Marijampolės apskr., Višakio Rūdos vlsč., Runkų kaime, daugiavaikėje ūkininkų šeimoje. Nuo mažumės mėgo mokytis, bet net ir pradžios mokslus

1.

dažnai tekdavo nutraukti, nes reikėjo tėvams padėti ūkininkauti, ganyti gyvulius. Bolševikams įsiveržus į Lietuvą, Vincas ėmėsi organizuoti Lietuvos kariuomenę. „Jokio pavojaus nepaisydamas, užsikabinęs šautuvą pasileido į Suvalkų girininkus ir žanavykus rinkti savanorių, kurių ne vieną būrį atvedė į Kauną“, – rašė jo brolis Pranas Dovydaitis (1918 m. Vasario 16-osios Nepriklausomybės Akto signataras, profesorius). Nuolat mokytis pradėjo, kai Kaune buvo įkurta pirmoji lietuviška gimnazija, kurios direktoriumi buvo paskirtas jo brolis Pranas Dovydaitis. Išlaikęs egzaminus, Vincas buvo priimtas į 2-ąją gimnazijos klasę. Buvo geriausias mokinys: labai gerai kalbėjo vokiškai, neblogai – prancūziškai, puikiai sekėsi algebra ir geometrija. Mokydamasis gimnazijoje pradėjo rašyti spaudai referatus ir perskaitytų knygų recenzijas. Vėliau savo prisiminimuose P. Dovydaitis apie brolių rašė: „Bendruoju išsilavinimu jis stovėjo aukščiau ne tik už tūlą abiturientą, bet gal ir vieną kitą skystą studentėlį...“

1920 m. spalio 8 d. lenkams sulaužius Suvalkų sutartį ir generolo Želigovskio vadovaujamiems legionams užėmus Vilnių bei dalį Pietryčių Lietuvos, tūkstančiai Lietuvos gynėjų stojo ginti tėvynės. Tarp jų buvo ir šauliai – paėmę į rankas ginklus jie dideliais būriais vyko į frontą. Ginti tėvynės stojo šimtai moksleivių: į pafrontės zonoje organizuotus šaulių lauko štabus kasdien atvykdavo nauji būreliai iš Kauno, Panevėžio, Šiaulių ir kitų miestų bei miestelių mokyklų ir gimnazijų. Reikėtų paminėti tų dienų naujiųjų agentūros ELTA pranešimus: „Spalio 11 d. ELTA pranešė, kad Šiauliuose buvo paleisti V–VIII klasių moksleiviai, kurie rengėsi vykti į Kauną, o

2.

iš ten – kaip šauliai į frontą („Šauliai gina tėvynę“, „Lietuva“, 1920-10-14, Nr. 223). Spalio 19 d. ELTA pranešė, kad Panevėžio vyrų gimnazijos aukštesniųjų klasių mokiniai išėjo į šaulius, žydyt jaunimas taip pat rašosi į šaulius („Panevėžys prieš lenkus“, „Lietuva“, 1920-10-21, Nr. 229). V. Dovydaitis su būriu Kauno moksleivių atvyko į IV šaulių štabą Alytuje. Čia jis buvo paskirtas ginti Valkininkus. Pasižymėjo drąsa, pareigingumu ir greitu esmės suvokimu, tad paskirtas veikiančio šaulių būrio vadu. Būrys nedidelis, tačiau neblogai ginkluotas: turėjo šautuvų, užtektinai šovinių ir granatų, du kulkosvaidžius. V. Dovydaitis su kitais šauliais lankėsi Valkininkų apylinkėse ir kvietė vyrus stoti į jų būrį, todėl gretos pamažėle augo. Bendražygiai juokaudami Vincą vadino vyriausiuoju Valkininkų respublikos vadu. Keletą dienų sėkmingai gynę savo fronto ruožą, spalio 16 d. vakare šauliai gavo pranešimą, kad Valkininkų link juda apie 200 lenkų raitelių dalinys. Kadangi artėjo gausios priešo pajėgos, buvo nutarta iš Valkininkų pasitraukti. Dalis šaulių dar tą patį vakarą paliko miestelį, o likusieji, vadovaujami V. Dovydaičio, toliau tęsė patruliavimą ir sargybą miestelyje bei apylinkėse.

Spalio 15 d. apie 8 val. ryto nutarė trauktis ir likę šauliai. Būrio kulkosvaidininkas šaulys Kazys Trumpa prisiminė:

„Kulkosvaidžiai buvo sudėti į vežimą, ir man pavažiavus dar kokį šimtą metrų miestelyje pasigirdo kelių rankinių granatų sprogimai. Tankiai sutratėjo šautuvų šūviai. Dalis šaulių spėjo pasitraukti iš miestelio, kiti išsislapstė vietoje. Lenkams netikėtai puolus, Vincas Dovydaitis pasijuto esąs priešo apsuptas. Drąsiai šoko iš už mūrinės bažnyčios tvoros

ir atidengė ugnį į priešininką. Kova buvo trumpa, bet žiauri. Sužeidžiamas į ranką, bet ir toliau nepaliauja priešintis. Lenkams užėjus jam į užnugarį, sužeidžiamas į dešinį šoną ir jau priešintis negali. Jam gulint sužeistam, lenkų dalinio vadas jį peršauna iš revolverio.“

Buvęs IV šaulių lauko štabo viršininkas lttn. Antanas Matulaitis (Steigiamojo Seimo narys) savo pranešime rašė: „Šaulių sargyba buvo paimta į nelaisvę. Mūsų šauliai, Tado Ivanausko vadovaujami, pradėjo šaudytis su lenkais. Dalis šaulių apleido miestelį. Pasilikę trys šauliai: Vincas Dovydaitis, Viktoras Jasaitis ir trečias (pavardės nežinau) kovėsi su lenkais. Du lenkai užmušti, 8 sužeisti, 8 arklius užmušė.“ Sunkiai sužeidus V. Dovydaitį, likę du šauliai negalėjo ilgiau atsilaikyti prieš puolimą, V. Jasaitis pateko į nelaisvę [vėliau, kariaujančioms pusėms pasikeitus belaisviais, jis sugrįžo į Lietuvą], trečiajam šauliui pavyko pabėgti. V. Dovydaitį lenkai iškratė, viską atėmė ir paliko gulėti gatvėje. V. Jasaitis, patekęs į nelaisvę, vėliau pasakojo matęs, kaip lenkų kareivis atnešė kruviną Vinco pasą ir kitus dokumentus, girdėjo, kaip gyrėsi jį pribaikęs. Vakarop, miestelį apiplėšę, lenkai pasitraukė. Šauliai grįžo į Valkininkus. Iš vietinių merginų sužinojo, kad yra sunkiai sužeistas šaulys, kurį gailestingos moterys atnešė į špitolę. Sužeistasis melste meldė, kad jį išvežtų iš Valkininkų. Pamatęs saviškius, V. Dovydaitis labai apsidžiaugė, šypsojosi, klausė, ar pavyko išgelbėti kulkosvaidžius. Draugai matė, kad sunkiai sužeistą vadą kur nors vežti buvo tolygu pribaigti. Tačiau delsti nebuvo galima, nes kiekvieną minutę galėjo sugrįžti lenkai. Tad gavę vežimą priėjo šieno, apkaišę pagalvėm, apklojo kailiniais, paltais ir leidosi į sunkią, pavojingą kelionę. Kad išvengtų susidūrimo su lenkais, į Alytų keliavo aplinkiniais keliais – per Onuškę į Butrimonis. Juozo Leimono lydimas, V. Dovydaitis buvo vežamas dvi naktis ir vieną dieną pučiant žvarbiam rudens vėjui, lyjant lietu. Alytaus apskrities ligoninę pasiekė apie 4 val. ryto. Budėjęs gydytojas konstatavo, kad šaulys mirtinai sužeistas. Naktį iš spalio 18-osios į 19-ąją jis ėmė kliedėti ir blaškytis. Prasidėjo plaučių uždegimas. Skubiai iškviestas kunigas atliko ligonių patepimą. Vidurdienį jaunasis didvyris jau sunkiai kalbėjo ir 7 val. vakaro mirė.

Spalio 20 d. karstas su V. Dovydaičio kūnu, lydimas J. Leimono, buvo nuvežtas į Prienus ir nakčiai paliktas vietos bažnyčioje. Ryte kunigas Feliksas Martišius aukojo šv. mišias už jaunąjį Lietuvos karžygi, kurį gerai pažinojo, nes artimai bendravo su Dovydaičių šeima. Po to karstas buvo atvežtas į Kauną. Rytojaus dieną po gedulingų pamaldų įgulos bažnyčioje V. Dovydaitis buvo išlydėtas į Kauno miesto kapines Vytauto prospekte. Šalia Lietuvos nepriklausomybės gynėjų kapų buvo

palaidotas pirmasis kovose žuvęs šaulių būrio vadas – Vincas Dovydaitis.

SALDI PUOŠMENA MIRTI DĖL TĖVYNĖS

1959 m. kovo 25 d. Kauno darbo žmonių deputatų tarybos vykdomojo komiteto sprendimu buvo nutarta centrinės miesto kapinės perkelti, o jų teritorijoje įrengti poilsio parką. Tokį sovietinės valdžios sprendimą lėmė tai, kad šiose kapinėse buvo palaidoti nepriklausomybės kovose žuvę savanoriai, kariai, šauliai, vėliau mirę Lietuvai nusipelnę asmenys ir aukšti karininkai, 1941 m. birželio 23–28 d. suklime žuvę sukilėliai ir čia kiekvienais metais per Vėlinės ir vasario 16 d. vykdavo neramumai (1958 m. kapinėse žmonės susigrūmė su sovietine milicija). V. Dovydaičio brolio Lietuvos kariuomenės savanorio plk. lttn. Pijaus Dovydaičio iniciatyva šaulio palaikai buvo perkelti į tėviškę – Višakio Rūdą. Atsikūrus Šaulių sąjungai ir atkūrus Lietuvos valstybingumą buvo susirūpinta V. Dovydaičio atminimo jamžinimu. Žuvusio šaulio dukterėčia Elena kreipėsi į tuometinį LŠS pirmininką Gediminą Jankų. Po kiek laiko LŠS vadovybė gavo iš Kauno kapinių priežiūros valdybos raštą, leidžiantį V. Dovydaičio palaikus perlaidoti Aukštųjų Šančių karių kapinėse. 1990 m. gruodžio 1 d. šių eilučių autoriaus, LŠS atsakingojo sekretoriaus Stasio Ignatavičiaus vadovaujami šauliai Višakio Rūdos kapinaitėse iškasė V. Dovydaičio palaikus ir iškilmingai perlaidojo Karių kapinėse Kaune. Perlaidojimo ceremonijoje dalyvavo jo giminės ir artimieji, šauliai, savanoriai, Kauno savivaldybės atstovai.

Šaulių būrio vado V. Dovydaičio atminimas jamžintas Kauno „Aušros“ gimnazijoje, memorialinėje lentoje „Garbė žuvusiems dėl Tėvynės“. Vytauto Didžiojo karo muziejuje 1998 m. lapkričio 21 d. atstatytoje ir pašventintoje „Žuvusiųjų už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę“ kriptoje tarp šaulių partizanų įrašytas ir Vinco Dovydaičio vardas. 2013 m. spalio 19 d., minint 93-ąsias jo žūties metines, Valkininkuose ant bažnyčios tvoros, prie kurios jis buvo sužeistas, atidengta memorialinė lenta. Po žūties V. Dovydaitis buvo apdovanotas Šaulių žvaigžde. V. Dovydaičio mėgstamas lotyniškas posakis buvo „Dulc decorum est pro patria mori“ [*Saldi puošmena mirti dėl Tėvynės*] tapo jo trumpo, bet labai prasmingo gyvenimo kredo.

TRUSKAVOS DIDŽIAVYRIAI

Generolo Želigovskio kariuomenė, nesutikdama didesnio pasipriešinimo, sparčiai veržėsi į Lietuvos gilumą. Lapkričio 17 d. Giedraičių–Dubingių fronto ruože lenkams pavyko pralaužti mūsų kariuomenės pozicijas ir į užnugarį prasiveržė lenkų kavalerijos brigada –

Vinco Dovydaičio mėgstamas lotyniškas posakis buvo „*Dulc decorum est pro patria mori*“ (Saldi puošmena mirti dėl Tėvynės) tapo jo trumpo, bet labai prasmingo gyvenimo kredo.

1. Lietuvos šaulių užimta pozicija prie Biržos tilto Klaipėdoje 1923 m. Lietuvos centrinio valstybės archyvo nuotrauka.

3 eskadronai (apie 600 raitelių). Lenkų kariuomenė tikėjo laimėjimu. Jos pėstininkai turėjo pralaužti mūsų pulkų ginamas pozicijas, užimti Širvintas ir Giedraičius, tuomet puolimą tęsti Kėdainių, Ukmergės ir Kauno kryptimis. Priešas daug tikėjosi iš į gilų užnugarį prasiveržusios kavalerijos brigados. Toks didelis lenkų kavalerijos dalinio pasirodymas galėjo sukelti sumaištį visame krašte. Tačiau įvykiai susiklostė lietuvių naudai. Mūsų kariuomenės pėstininkai ir artileristai Širvintų–Giedraičių–Musninkų fronto ruože ne tik atlaikė lenkų puolimą, bet patys kontratakavo, perėjo į puolimą nublokšdami priešą Vilniaus link. Sumuštas priešas bėgo palikdamas sužeistuosius, gurguolę, amuniciją ir prisiplėštą grobį.

Lenkų kavalerijos brigada giliame lietuvių užnugaryje, neturėdama operatyvaus ryšio su savo daliniais fronte, vykdė anksčiau gautą užduotį – lapkričio 18–19 d. pasiekė geležinkelio ruožą Kaišiadorys–Šauliai ir jį išsprogdino šiauriau nuo Kėdainių. Prasiveržusius lenkų kavaleristus iš karto ėmė persekioti mūsų kariuomenės daliniai. Aviacija vykdė žvalgybą ir, aptikusi priešą, jį bombarduodavo ir apšaudydavo. Nuolat patruliavo šarvuotas traukinys „Gediminas“. Didelę paspirtį mūsų kariuomenei šioje operacijoje teikė šauliai. Jie ginklavosi, ėjo sargybą, vykdė žvalgybą, įvairiuose fronto baruose dalyvavo susirėmimuose su lenkų kavalerijos žvalgais.

Įvykdžius geležinkelio diversiją, lenkų brigada, gavusi žinią apie savo kariuomenės pralaimėjimą ties Širvintomis ir Giedraičiais, patraukė į šiaurę, Ramygalos link, kad greičiau pereitų fronto liniją ir susijungtų su saviškiais. Lapkričio 19 d. pasklido gandas, kad Ramygalos apylinkėje pasirodė lenkų kavaleristai ir plėšia taikius vietas gyventojus. Ramygalos šaulių būrio vadas 19-metis Jonas Ambrazevičius [Ambrazas, Ambruožas, Ramygalos progimnazijos IV klasės moksleivis] su keturiais būrio šauliais nutarė apžvalgyti apylinkę ir palaukė pasiekė Truskavą [21 d.]. Iš vietinių sužinoję, kad miestelyje lenkų nėra, toliau vykdė žvalgybą. Tuomet į Truskavą įsiveržė lenkų raiteliai. Mūsų šauliai, užklupti nepalyginamai gausesnio ir gerai ginkluoto priešo, neišsigando ir drąsiai stojo į kovą. Lenkai juos apšaudė iš šautuvų ir kulkosvaidžių. Šauliai, suradę tinkamas pozicijas gintis, narsiai gynėsi ir nukovė bei sužeidė keletą lenkų ir jų arklių. Baigiantis šoviniams, į koją sužeistas būrio vadas, įvertinęs susidariusią padėtį, nurodė šauliams trauktis į Ramygalą ir pranešti apie situaciją saviškiams. Pats liko dengti keturių šaulių atsitraukimą, kol lenkų kulkosvaidžio serijos buvo sužeistas

į krūtinę. Įsiutę lenkai vos gyvą jaunuolį daužė šautuvų buožėmis, spardė kojomis. Vėliau aukos nebuvo galima atpažinti. O trims šauliams pavyko pasiekti mišką ir laimingai sugrįžti į Ramygalą. Bėgantį Stasį Klimavičių [Klimas, Klimaitis, Ramygalos progimnazijos mokinys, 16 metų] lenkų raiteliai sužeidė prie Likėnų kaimo ir paėmė į nelaisvę. Tikėdamiesi išgauti iš jaunojo šaulio reikiamų žinių apie kariuomenę ir šaulius, surengė žiaurų tardymą. Nepavykus įkalbėti geruoju, Stasys buvo mušamas šautuvų buožėmis, badomas įkaitintais durtuvais. Jaunuolis jokių duomenų priešams neišdavė. Vos gyvą jį pastatė prie sienos ir sušaudė.

Taip žuvo Ramygalos šaulių būrio vadas, Ramygalos progimnazijos moksleivis devyniolikmetis Jonas Ambrazevičius ir vos šešiolikos sulaukęs tos pačios progimnazijos auklėtinis Stasys Klimavičius. Lenkai, įbauginti šio mažo šaulių būrelio narsos, paskubomis pasitraukė Raguvos link. Rytojaus dieną jaunųjų šaulių kūnai buvo pašarvoti Ramygalos progimnazijos salėje. Jonas iškilmingai buvo palaidotas Truskavos, Stasys – gimtųjų Vadoklių kapinaitėse.

ŽYGDARBIŲ ATGARSIAI

„Trimito“, 1930 m. birželio 12 d. Nr. 24 straipsnyje „Panevėžio rinktinė kovose“: „Pirmasis susidūrimas įvyko lapkričio 21 d. Truskavos rajone ties Likėnų kaimu. Ramygalos būrio šauliai Jonas Ambrazas, Stasys Klimaitis ir Kisielis pastojų lenkams kelią ir narsiai laikėsi iki visi buvo kulky suaižyti. Lengviau sužeistam Kisieliiui pavyko pasislėpti. Du pirmieji pateko lenkams. Jau mirštančius, lenkai pasityčiodami ir reikalaudami išduoti, kiek Ramygaloj-Krekenavoj šaulių bei kariuomenės, nežmoniškai kankino. Nepadėjo nei moterų verksmai ir prašymai. Mūsų šauliai buvo žvėriškai nukankinti. Nupjaustyta jiems pirštai, supjaustyta peiliais galva, veidas, subadytas kūnas. Likėnų kaimo gyventojai tai matė. Rašo to rajono vadovas šaulys Karutis. Nelygioje kovoje nuo karžygių paleistų kulų žuvo 2 lenkai ir du arkliai; vienas lenkas sužeistas...“

1935 m. spalio 3 d. „Karyje“ Nr. 40 straipsnyje „Taip miršta lietuviai“ apie šias kautynes rašoma: „Nuo Palangos ligi Zarasų kalvų ginkluojasi vyrai: vieni savanoriais stoja į kariuomenę, kiti namuose rengiasi tinkamai sutikti priešus. Visoj Lietuvoj šaulių būriai knibždėte knibžda. Neramu ir Ramygaloj; visi vyrai stoja į šaulių eiles, neatsilieka ir vidurinės mokyklos mokiniai. Kai kurie jų ištraukia frontan. Būrys netenka vado; juo paskiriamas jaunutis vyrukas, Jonas Ambruožas – vidurinės mokyklos mokinys. Vadas rūpestingai tvarko būrį. Lenkų raitininkų brigada, prasiveržusi pro frontą, atsidūrė ties Kėdainiais. Ji artėja prie

Ramygalos. Dieną naktį budima. Lapkričio 21 d. būrelis, susidedas iš šešių žmonių, žvalgosi netoli Truskavos. Apie trečią valandą jiems pranešama, kad į Truskavą artėja lenkų eskadronas. Šauliai, sučiuopę kaimiečio arklius, važiuoja iš miestelio. Tik staiga juos puola lenkų ulonų būrys. Jaunuoliai, iššokę iš vežimo, prisidengdami griovio pylimu, sutinka priešus šautuvų ugnimi. Keli ulonai nuvirsta nuo arklių; lenkai sumišę pasitraukia, nušoka nuo arklių ir vėl pradeda atakuoti. Iš šono jiems skuba talkon kiti ulonai. Šauliai atsišaudydami traukiasi, vadas ir dar vienas šaulys sunkiai sužeisti sukniumba, bet draugai nespėja jų išgelbėti iš lenkų nagų.

Kai lenkai pasitraukė nuo Truskavos, šauliai rado tik savo draugų lavonus. Niekas neįspės, kokią mirtį jiems parengė. Trumpas raportas Panevėžio rinktinės [tuo metu vadinamo skyriaus] vadui skamba: „Jonas Ambruožas ir Stasys Klimas – Ramygalos progimnazijos moksleiviai šauliai nelygioj kovojo su lenkais ties Truskava lapkričio 21 d. sunkiai sužeisti, patekę į nelaisvę, barbariškai lenkų raitelių sušaudyti.“ Bevertydamas 1920 m. vieną Vilniaus želigovskininkų laikraštį radau ten gana vaizdžiai aprašytas Truskavos kautynes. Šį išverstą aprašymą pateikiu čia:

„Be jokių trukdymų apie 15 valandą įėjome į Truskavą. Staiga išgirstame šūvius. Man rodos, lyg iš langų kas šaudė. Nušokam nuo arklių; vienas būrys pasilieka prie arklių, kiti du – grandinėj. Paaiškėja, kad kautynės eina už miestelio. Viršila Kamionka susidūrė su šešiais važiuojančiais vietos šauliais. Taiklūs partizanų šūviai nukauna du arklius ir sužeidžia brolius Novickius.

Mūsų būrys pasitraukia, nušoka nuo arklių, pradeda šaudyti; aš skubu padėti su dešimtimi ulonų. Esame 20, o jų tik šeši, bet, matyt, jie nesupranta gresiančio pavojaus ir, užuot bėgę, kas keli žingsniai gula pievoj, mėgindami gintis, bet mūsų šūviai vieną jų sužeidžia, kitas kelia rankas aukštyn [taip pat sužeistas], likę šoka į krūmus ir pabėga...“

TROŠKŪNAI – LIETUVIŠKI TERMOPILAI

Pasitraukę iš Truskavos, lenkų kavaleristai pasuko Raguvos link. Pasklidus žiniai, kad lenkų raiteliai veikia netolimose apylinkėse, visiems Troškūnų šauliams buvo įsakyta rinktis šaulių būstinėje, įsikūrusioje sename vienuolyne. Kadangi būrys tuo metu turėjo tik 8 šautuvus ir keletą senų pistoletų, juos parėmė Panevėžio būrio šauliai: lapkričio 20 d. atsiuntė 16 rusiškų šautuvų ir kelias dėzes šovinių. Vykdydamas šaulių vadovybės nurodymus, į Troškūnus atvyko Viešintų šaulių būrys, tačiau jų ginkluotė buvo apgalvėta. Troškūniečiai kaimynams atidavė didesnę dalį turėtų šautuvų, sau pasiliko 4 šautuvus ir pistoletus bei

revolverius. Lauko štabo įsakymu Viešintų šauliai lapkričio 20 d. pavakary išvyko Kavarsko link.

Lapkričio 21 d. rytą Troškūnus apgaubė tirštas rūkas. Iš Panevėžio buvo gauta žinia, kad miestelio link juda lenkų raiteliai. 1930 m. birželio 12 d. „Trimito“ Nr. 24 rašoma: „Paskutinis ir didesnis susirėmimas įvyko lapkričio 21 d. Štai kaip aprašo tą susidūrimą vienas jo dalyvių: „Visą naktį ir iš ryto plaukė žinia po žinios, kad lenkai artėja į Troškūnus ir vis maždaug tarp Raguvos–Traupio. Reikėjo laukti iš dviejų pusių, o tuo tarpu Troškūnuose buvo ginkluotų šaulių apie 15–20 [prisirinkę buvo daugiau, bet neturėjo ginklų]. Žinios sakė, kad lenkų artinasi apie 300–500.

Tą dieną buvo didelė migla ir toliau 200 metrų visai negalima buvo įžiūrėti. Iš esamų šaulių buvo sudarytos sargybos, žvalgybos ir pati apsauga. Nors 20 prieš 500 – maža bejėgė saujelė, bet nė vienam neatėjo į galvą apleisti Troškūnus. Priešingai, kiekvienas buvo įsitikinęs – neprisileisim, nugalėsime – ir kiekvieno akys žibėjo, kad tik greičiau priešą susitiktų ir galima būtų tinkamai grobikui atmokėti. Ir štai, stovėjęs ant Traupio vieškelio prie tilto, apie 0,5 km nuo Troškūnų sargybinis Antanas Miškeliūnas [turi būti Meškeliūnas, 19-metis iš Andrioniškio parapijos Kiaušiagalio kaimo, – aut. past.] pamatė iš Traupio pusės besartinantį priešą. Pagal susitarimą šovė tris kartus, tuo pranešdamas apie priešo pasirodymą. Paleido tas kulkas į priešą. Priešo kulky lietus sužeidė miškinį A. Miškeliūną į galvą. Stovėjęs 200 metrų arčiau miestelio antras sargybinis Petras Liktoras [septyniolikmetis, iš Gudelių kaimo, tik tą rytą tapęs šauliu, – aut. past.] pradėjo šaudyti į priešą, bet pamatęs, kad priešas išsiplė po lauką ir supa miestelį, bėgo į vidų miestelio pranešti kitiems, bet lenkų pavytas pateko nelaisvėn. Vijikai, keturi raiteliai, įpuolė miestelin. Šauliai vieną jų nušovė, antrą sužeidė. Tuo pačiu momentu pasipylė miestelin iš visų pusių lenkai. Po atkaklaus susišaudymo buvo suimti dar trys partizanai. Kitiems pavyko išsislapstyti.

Suimtieji buvo žiauriai kankinami, o paskui prie buvusio vienuolyno rūmų sienos sušaudyti. Tai Tunkevičius Petras [turi būti Tonkevičius, 18-metis iš Stukonių kaimo. – aut. past.], Liktoras Petras, Budrevičius Jonas [20-metis iš Andrioniškio parapijos Kiaušiagalio kaimo, – aut. past.], Miškeliūnas Antanas, Žarskus Antanas [25 metų iš Andrioniškio parapijos Kiaušiagalio kaimo, atsišaudantį lenkai sužeidė, paėmė į nelaisvę ir sušaudė Vytauto gatvės 9-to namo [ūkininko Juozo Baranausko] kieme, – aut. past.].“

DIDVYRIAI NEPAMIRŠTI

Rimantas Vanagas rašinyje „Tėvynės prisiminimų auksas“ rašo: „Ypatinga šventė – šviežiai prie Kiaušiagalio kryžkelės išdygęs paminklas žuvusiems už Nepriklausomybę dar 1920-ųjų lapkritį. Tai jau net nebe istorija, bet gyva XX amžiaus pradžios legenda: grupelė 17–24 metų vyrų pastojų kelią prasiveržusiai lenkų kariuomenei – penkiems šimtams raitelių...“

Iš Vidugirių kaimo kilęs poetas, aktorius ir dramaturgas Kazys Inčiūra vėliau apysakoje „Troškūnų šauliai“ vaizdžiai papasakojo, kaip klostėsi šis unikalus žygdarbis ir kraupi tragedija. Kadangi sovietmečiu minėto kūrinio dėl suprantamų priežasčių niekas nespausdino, neįtraukė į jokių rinkinius bei raštus, jis iki šiol randamas tik 1937 m. „Trimito“ žurnale. Štai keletas pastraipėlių:

„Petras išsiplėšė iš rankų ir pasileido į aikštę. Aikštėj paleido ugnį – sutratėjo brauningai, parabeliai ir šautuvai. Lenkų žvalgybininkai ėmė bėgt. Suknapsėjo vieno arklys, užtelėjo į griovį antro. Šaulius pagavo džiugi nuotaika. Vytis, vytis!

Jie jau už aikštės, jau ties Traupio keliu! Bet čia juos įbedė nelauktas reginys: visa lenkų raitelių armija pasirodė iš miško ir joja Traupio keliu, kaip didelis rožančius. Jų vis daugyn. Jie kaip bičių spiečiai neriasi iš lapijos ir artėja į miestelį. Jų bent ketvertas eskadronų – prieš kelioliką šaulių.

– Vyrai, nepasiduokim! Vyrai, laikykimės! – Dar pasigirsta Baranausko kluone Žarskaus balsas, bet jis aiktelėja – pataikė kulka, sužeidė. Dar sutelkia jėgas, pamato suverstą tvorą krūvą, nušliaužia ten, palenda ir atstato vamzdį į artėjančią armiją. Ties paštu sukluojo vieno raitelio arklys. Nuvirto ir raitelis. Kavaleriją pagavo keršto troškulys: jie pralaužė kariuomenės frontą, o čia jiems pastojų kelią nemokšų bernų būrelis. Skubios komandos aplėkė įsibrovėlius – ir pasileido medžioti šaulių...

Kiemuos, už namų, šventoriuje, tvorų barikadose susigavo penkis gyvus, nusivedė už šaulių štabo prie ežerėlio ir sustatė prie sienos. Pasigirdo vado komanda...

Penkių draugų krauju aplaistę mokyklos, valsčiaus ir kartu šaulių štabo sienas [prie sienos sušaudė keturis šaulius, – aut. past.], išplėšę miestelio krautuves, išsivarę lobių prikrautus vežimus, išsivedė rekvizuotus arklius, sako, dar pasilinksminę pas lenkuojantį dvarininką, atsibastę svetimieji raiteliai nujojo toliau – savais keliais.“ Lenkai iš miestelio pasitraukė palikę raštelį, kad už du ulonus ir du arklius sušaudė penkis šaulius. Kitą dieną į Troškūnus atėjo lietuvių kariuomenės raiteliai... Lenkų kavalerijos rotmistras apie šį

susidūrimą su Troškūnų šauliais savo raporte vadovybei rašė: „Lapkričio 21 d. po valandą trukusių kautynių su partizanais, gausiai sutelktais Troškūnuose, brigada užėmė miestelį.“ Kitas šio reido dalyvis lenkų 13-to ulonų pulko mjr. S. Aleksandrevič savo raporte rašė: „Brigada užėjo gausius šaulių telkinius... Jie apšaudė eskadronus iš miškų pakraščių... Šaudė taikliai ir nesidavė lengvai nuvejami... Paimti į nelaisvę, su ginklu rankose ir nuteisti sušaudyti, neleido sau užrišti akių. Mirė drąsiai ir oriai atiduodami gyvybes...”

Šauliai A. Žarskus, J. Budrevičius ir A. Meškeliūnas buvo palaidoti Andrioniškio kapinaitėse, P. Liktorą ir P. Tonkevičių palaidojo Troškūnuose netoli varpinės, Vilniaus ir Vytauto gatvių sankryžoje. 1920 m. gruodžio 10 d. „Trimite“ („Tėvynės gynėjų laikraštis“ – taip buvo vadinamas tuometinis „Trimitas“) Nr. 19 buvo rašoma: „Traškunų būrio šauliai: Petras Tonkevičius, Antanas Žarskus, Antanas Miškeliūnas, Jonas Budrevičius ir Petras Liktaras 1920 m. lapkričio 23 d. *[klaida, turi būti lapkričio 21 d., – aut. past.]*, besikaudami su lenkais, įsibrovusiais į Traškunas, pristigę šovinių, buvo lenkų suimti, sustatyti prie mūro ir sušaudyti. Iškilmingos laidotuvės buvo lapkričio 24 d. Amžiną atilsį duok Jiems Viešpatie!”

Istoriko Vytauto Jokubausko straipsnyje „Vienui vieni: šaulių rengimas partizaniniam karui 1924–1940 m. Lietuvoje“ užtinkame tokį sakinį: „Į Lenkijos kariuomenės nelaisvę gindami miestelį pateko 5 Troškūnų būrio partizanai-šauliai: Petras Tonkevičius, Antanas Žarskus, Antanas Meškeliūnas, Jonas Budrevičius ir Petras Liktoras, visus juos lenkų kariai suėmė ir sušaudė.

J. Matusas *[istorikas, docentas, knygos „Šaulių sąjungos istorija“ (1939 m., Kaunas) autorius, – aut. past.]* nurodė, kad visų minėtų partizanų, išskyrus A. Meškeliūną, kūnus Lenkijos kariai sukapojo kardais.“ Šaulių sušaudymo vietoje, vienuolyno sienoje virš kulkų žymių, 1928 m. buvo pritvirtinta memorialinė lenta šaulių žygdarbiui atminti, išbetonuoti Gedimino stulpai, pasodintas nepriklausomybės ąžuolas. Po Antrojo pasaulinio karo sovietinė valdžia sunaikino paminklinę lentą ir Gedimino stulpus, P. Liktoro ir P. Tonkevičiaus palaikai iš palaidojimo vietos perkelti į vietos kapines.

Lietuvai atgimus, šaulių sušaudymo vietoje ant buvusio vienuolyno sienos atidengta atminimo lenta, o 1995 m. lapkričio 21 d., minint 75-ąsias Troškūnų šaulių žuties metines, Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje į Nežinomojo kareivio kapo paminklą įmūrytas akmuo iš Troškūnų šaulių sušaudymo vietos su poeto Antano Miškinio žodžiais:

„Ir trenkė žinios
lyg perkūnas, Kad
priešas veržias, jau
arti. Prie mūro šaudė
juos Troškūnuos, Prie
mūro ir mirtis karti.“

Visi Truskavoje ir Troškūnuose žuvę šauliai po mirties apdovanoti Šaulių žvaigžde.

ŽYGIS DĖL KLAIPĖDOS KRAŠTO
Po Pirmojo pasaulinio karo Klaipėdos kraštas buvo vienas iš svarbiausių Baltijos jūros regione. Labai svarbi buvo Nemuno–Klaipėdos komunikacinė sistema, kurią įvairiais būdais siekė kontroliuoti Lenkija, nepatenkinta iš Antantės gautomis teisėmis Dancingo uoste. 1919 m. birželio 28 d. Versalio konferencijos nutarimu Klaipėdos krašto valdymas laikinai buvo patikėtas sąjungininkams ir 1920 m. vasario 13–14 d. į Klaipėdą atvyko nedidelė prancūzų įgula, generolo Odry vadovaujamas *Chasseurs Alpins* (Alpių šaulių) batalionas. Tą pačią dieną Vokietijos Reicho komisaras grafas Lambsdorfas perdavė Klaipėdos miesto ir krašto valdymą generolui Odry. Tada ir prasidėjo intrigos prieš Lietuvą dėl Klaipėdos. 1922 m. lapkričio mėn. vykusioje Ambasadorių komiteto konferencijoje pirmininkas Jules’is Laroche’as pranešė esąs pasiruošęs Klaipėdai suteikti laisvojo miesto statusą. Tačiau Lietuvai tai netiko, nes dar 1919 m. gegužės 2 d. Paryžiaus konferencijos metu Lietuva reikalavo Klaipėdos, strategiškai ir ekonomiškai svarbaus miesto. Po konferencijos, gavęs preliminarų Vokietijos ir Rusijos pritarimą, Lietuvos ministras pirmininkas Ernestas Galvanauskas ėmė ruošti „sukilimo“ gaires. Kariuomenės įvesti nebuvo galima, tad reikėjo suplanuoti valdžios perėmimą iš vidaus, nedalyvaujant kariuomenės reguliariosioms dalims.

1922 m. lapkričio 16 d. įvyko Šaulių sąjungos Centro valdybos prezidiumo posėdis, kuriame dalyvavo grupė Klaipėdos krašto lietuvių. Erdmanas Simonaitis LŠS vadovybei teigė: „Sukilimas yra būtinas, nes kitaip Klaipėdos krašto neteksime. Bet patys klaipėdiečiai nesukils. To turi imtis Šaulių sąjunga. Iš klaipėdiečių reikėtų sudaryti sukilėlių vyriausybę, o sukilimui vadovauti ir duoti kovotojus turi Didžiosios Lietuvos lietuviai.“ Tame posėdyje, dalyvaujant LŠS Centro valdybos pirmininkui Vincui Krėvei-Mickevičiui, LŠS viršininkui kpt. Pranui Klimaičiui, prezidiumo

nariams Liudui Vailioniui, Pranui Džiuvei, A. Marcinkevičiui ir Klaipėdos šaulių skyriaus vadui Jurgiui Bruvelaičiui, buvo pradėtas svarstyti ginkluoto Klaipėdos krašto sukilimo klausimas. Lietuvos ministrų kabinetas, faktiškai kontroliuodamas sukilimo pasiruošimą ir vykdymą, formalią atsakomybę už galimas neigiamas pasekmes paliko Šaulių sąjungai... Puolant Klaipėdą svarbiausias uždavinys buvo Sendvario užėmimas ir Danės upės forsavimas. Šiam tikslui buvo suformuota Ypatingosios paskirties rinktinė, kurią sudarė 1090 savanorių: 40 karininkų [11 iš 8-ojo pėstininkų pulko, 10 iš Karo mokyklos, penki iš Karo policijos mokyklos, 3 iš 1-ojo kavalerijos pulko, 2 iš Šaulių sąjungos, po vieną iš 5-ojo pėstininkų ir aviacijos (Iakūnas Steponas Darius) pulkų ir septyni iš Generalinio štabo], 584 kareiviai ir 455 šauliai, trys karo valdininkai (intendantas, išdininkas ir raštvedys) ir medicinos personalas (du gydytojai ir šeši sanitarai – puskarininkiai).

1923 m. naktį iš sausio 14 į 15 d. kpt. Strelnieko savanoriai, daugiausia iš Kauno šaulių būrio, staigiu manevru užėmė Sendvarį. Kelias į Klaipėdos centrą tapo atviras. Mūšyje žuvo Kauno „Aušros“ gimnazijos auklėtinis 15-metis Algirdas Jasaitis (gimęs 1907 m. lapkričio 24 d. Kaune). Tėvams nežinant jis suklaidino registracijos komisiją dėl metų ir užsirašė savanoriu vaduoti Klaipėdą. Jis buvo jauniausias nepriklausomybės kovose žuvęs šaulys.

A. Jasaitis palaidotas Lietuvių karių, žuvusių Klaipėdos sukilime, kape. Po mirties apdovanotas 3-iojo laipsnio Vyčio kryžiaus ordinu ir Šaulių žvaigžde. 1924 m. sausio 17 d. Kauno m. valdybos posėdžio nutarimu Nr. 118 Algirdo Jasaičio vardu buvo pavadinta gatvė Kauno Žaliakalnyje. 1946 m. gruodžio 12 d. Kauno sovietinio Darbo žmonių deputatų tarybos Vykdomojo komiteto nutarimu Nr. 638 ši gatvė pervadinta tarpukario Lietuvos komunistinio veikėjo J. Greifenbergerio vardu, tačiau 1990 m. lapkričio 23 d. Kauno m. mero potvarkiu Nr. 690 jai buvo grąžintas ankstesnis – A. Jasaičio vardas.

1938 m. lapkričio 23 d., minint Lietuvos kariuomenės 20-metį, „Aušros“ gimnazijoje atidengta ir pašventinta kolektyvinė lenta su įrašu: „V. Dovydaitis žuvo 1920.X.19 kovodamas Vilniaus fronte prie Valkininkų, užpultas lenkų raitelių; A. Jasaitis žuvo vaduojant Klaipėdos kraštą 1923.I.15; S. Staniulis žuvo Kaune 1926.IV.30 eidamas šaulio pareigas“. [S. *Staniulis gimęs 1903 m. rugsėjo 4 d. Šlapučių kaime, Čekiškės valsč., Kauno apskr., 1921 m. įstojo į Šaulių sąjungą, dalyvavo kautynėse su lenkais ir Klaipėdos sukilime, žuvo dėl neatsargaus elgesio su ginklu, – aut. past.].* 1940 m. rugsėjo mėn. lenta buvo nuimta. 1993 m. rugsėjo 1 d. atidengta ir pašventinta nauja lenta. x

ANDOROS KARALIUS IŠ VILNIAUS

13

Tekstas **Vytaras Radzevičius**

Pasakę, kad XX a. Andorą valdė karalius iš Vilniaus, nesuklysimė. Nors tai ir skamba keistai. Bet mes juk mėgstame atrasti netikėtas sąsajas tarp Lietuvos ir pasaulio.

1896 m. birželio 12 d. Vilniuje ruso ir graikės šeimoje gimė Borisas Skosyrevas [*rus. Борис Скосьрев, lot. Boris Skossyreff*]. Šiam carinės Rusijos piliečiui buvo lemta tapti „svieto perėjūnu“, o į daugialypę jo biografiją pateko ir 12 dienų 1934 m., kai jis buvo paskelbtas Andoros karaliumi.

Surasti tikslius duomenis apie B. Skosyrevą yra gana sudėtinga, nes, panašu, jis buvo apsigimęs melagis ir avantiūristas, kurio gyvenimo pėdsakai taip išmėtyti ir išvėtyti, kad pats kipšas sprandą nusiisuktų.

Surasti tikslius duomenis apie B. Skosyrevą yra gana sudėtinga, nes, panašu, jis buvo apsigimęs melagis ir avantiūristas, kurio gyvenimo pėdsakai taip išmėtyti ir išvėtyti, kad pats kipšas sprandą nusiisuktų.

Vilniuje ir kažkur Europoje B. Skosyrevas įgijo išsilavinimą, kuris jam leido gauti karininko laipsnį. Per Pirmąjį pasaulinį karą vilnietis pateko į britų šarvuočių diviziją, dirbo vertėju ir užsitarnavo štabo kapitono laipsnį. Galbūt tai jam leido po bolševikų perversmo emigruoti į Angliją. Gyveno Anglijoje, Nyderlanduose, Ispanijoje. Panašu, kad turėjo nemalonomų su teisėsauga, bet jam vienam žinomais keliais gavo barono titulą. Mokėjo ne

vieną Europos kalbą – tai turbūt taip pat buvo didelis privalumas, nes 1930 m. B. Skosyrevas save jau vadino ne baronu, o Olandijos grafu [*pranc. comte d'Orange*]. Šį titulą jam nežinia už kokių nuopelnus neva tai suteikė Nyderlandų karalienė Vilhelmina.

1932 m. mūsų herojus kažkodėl buvo išsiųstas iš ispaniškųjų Balearų salų ir tada prasideda įdomiausia kombinatoriaus gyvenimo dalis.

1933 m. jis apsireiškė Andoroje ir sugebėjo gauti karalystės pilietybę bei bandė įsiūlyti valdžiai reformas, kurios mažą karalystę greitai ir efektyviai pavers rojumi žemėje bei padės atsikratyti prancūzų ir ispanų protektorato. Po šių pasiūlymų jam teko iš Andoros išvažiuoti, bet po metų, 1934 m. liepos 7 d., B. Skosyrevas grįžo su naujais utopiniais reformų projektais ir mainais už jų įgyvendinimą pareikalavo Andoros karaliaus titulo. Toliau įvyksta tai, ko dabar dorai niekas paaikškinti negali, – Andoros

kunigaikštystės Generalinė Taryba 23 balsais prieš vieną priima B. Skosyrevo pasiūlymą ir paskelbia jį Andoros karaliumi Borisu I.

Karalius pradėjo karaliauti su įkarščiu. Paskyrė ministrais savo aplinkos žmones ir, kalbama, net meilužei suteikė postą. Maža to, įkarščio pagautas paskelbė karą buvusiam Andoros suverenui iš Ispanijos pusės, Le Seu d’Urchelio vyskupui. Karas baigėsi fiasko – iš Le Seu d’Urchelio atvyko keturi seržanto vadovaujami žandarai, karaliui uždėjo antrankius ir išvežė į Barselonos kalėjimą. Teisme Borisas I buvo apkaltintas veltėdžiavimu ir išsiųstas iš Ispanijos.

Tolesnis B. Skosyrevo gyvenimas apipintas dar didesnėmis mįslėmis, neaiškumais ir klajonėmis po pasaulį. 12 dienų Andorą valdęs karalius Borisas I palaidotas Vokietijos Bopardo miesto prie Mainco kapinėse 1989 m. Jeigu tikėtume antkapiu, monarchas iš Vilniaus nugyveno 93 metus. x

01.

02.

VIKINGŲ KEPSNIAI

Vylis Blauzdavičius – Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės šaulys, televizijos laidos „Šefai vikingai“ kūrėjas. Kartu su virtuvės šefu Gabrieliumi Račiu Vylis neįprastomis sąlygomis miškuose gamina patiekalus, kurių receptais dalijasi su „Trimito“ skaitytojais.

01 ŽUVIS ANT LAUŽO

Reikės:

žuvies
žuvų ir jūrų gėrybių prieskonių
žiupsnio druskos

Prie pasirinkto paviršiaus (mes naudojame lentą ir tvirtiname su vinimis) gerai pritvirtiname lašišą. Gausiai apibarstome žuvų ir jūrų gėrybių prieskoniais (jei jų neturite, užtenka dūmo, kurį ji gaus iš laužo, o baigę kepti užberkite druskos) ir statome statmenai prie laužo. Šalia ugnies kaitiname lašišą apie pusę valandos.

x2

Žuvis

02 DUONELĖS PAPLOTĖLIAI

Reikės:

miltų
žiupsnio kepimo miltelių
žiupsnio druskos
alyvuogių aliejaus

Į miltus įberame šiek tiek kepimo miltelių ir druskos. Pilame vandens ir tešlą minkome tol, kol sukietės. Formuojame plonus paplotėlius ir metame į ŽARIJAS. Paplotėlius kepame apie 20–30 sek. kiekvieną pusę, kol apskrus. Traukiame iš laužo, užpilame alyvuogių aliejumi, pagardiname druskos žiupsniu ir ragaujame.

x2

Miltai

IN MEMORIAM ANTANAS PANAVAS

(1926-05-18–2018-08-13)

Būsimasis architektas Antanas Panavas gimė 1926 m. Grybėnuose, prie Dysnų ežero. Žemdirbių šeima nusprendė vaiką leisti į mokslus Vilniuje. Tad nuo 10 metų Antanas – vilnietis, Vilniuje išgyvenęs per 80 metų su priverstine tremties ir kalėjimo pertrauka.

Jam teko pergyventi 4 okupacijas. Sulaukė tik 19 metų, o jau okupantas atėmė dvejus metus – tardymų, kalėjimų ir sunkaus režimo Vorkutoje be jokių ryšių su artimaisiais. Grįžus į Vilnių ir baigus gimnaziją, su tokia biografija labai sunkiai įstojo į Dailės institutą architektūros studijuoti. Po antro kurso teko išgyventi 7 metus tremties, kai į vagoną su jo tremiama šeima įsiprašė pats, kad galėtų padėti nenumirti tremtyje tėvams ir seseriai. 35-erių metų pagaliau apgintas architekto diplominis darbas apie didelių angų pastatų denginius. Jis buvo eksponuotas parodoje Londone. Nors ir žiauriai buvo sutrukdytas mokslo kelias, Dievas dar skyrė Antanui apie 50 aktyvios architekto veiklos metų.

Dirbdamas architektu Miestų statybos projektavimo institute, Antanas nesiafišiodamas ir nesigarsindamas talkino žymiesiems Lietuvos architektams, dirbo prie naujųjų Vilniaus kvartalų užstatymo, projektavo atskirus prekybos objektus. Kaip tais laikais buvo įprasta, sulaukęs 60 metų, buvo išleistas į pensiją. Kitiems tai yra biografijos pabaiga, o Antanui kaip tik tada, Atgimimo laikais, prasidėjo veikla, skirta Dievui ir atgimstančiai Tėvynei.

SVEIKINIMAI

Sveikiname šaulį **Juožą Grybauską** su jubiliejiniu 60-uju gimtadieniu. Linkime stiprios sveikatos, neišsenkančios energijos šauliškame kelyje, ištvermės ir dvasios stiprybės tarnaujant Lietuvos šaulių sąjungai ir Tėvynei.

Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės
Vilkaviškio P. Karužos 406-osios šaulių
kuopos vadas, valdyba ir šauliai

Perimant iš valdžios Arkikatedrą, Antanas Panavas dirbo Bažnyčios komitete. Monsinjoro K. Vasiliausko pakviestas pradėjo dirbti Vilniaus kunigų seminarijoje, atkurtoje buvusiose Trinitorių vienuolyno nusiaubtose ir nuniokotose patalpose. Patalpos visų pastangomis buvo sutvarkytos.

1986 m. Buivydžių bažnyčiai suprojektuotos durys ir langai. 1987 m. parengti Ignalinos bažnyčios eskizai entuziastų pokalbiams su valdžia. 1987 m. suprojektuota, parengti brėžiniai, pastatyta ir 1993 m. pašventinta bažnyčia Pavolgio vokiečiams katalikams Markse, Rusijoje. Tais pačiais 1987 m. A. Panavas kartu su inžinieriumi Bagočiūnu parengė unikalų karo metu numuštos Salako bažnyčios bokšto smailės atstatymo projektą, dalyvavo jį įgyvendinant.

Tikintiesiems kilo mintis statyti Palaimintojo Vyskupo Jurgio Matulaičio bažnyčią. Antanas pagal prof. V. K. Jonyno eskizą 1989 m. parengė statybos brėžinius. Deja, projektas dėl įvairių priežasčių neįvykdytas. Tais pačiais metais nuvažiavo į Baltarusiją, apmatavo nusiaubtą Pelesos bažnyčią, nubraižė jos planus ir fasadus, suprojektavo Pervomaiskoje apgriautos bažnyčios fasadus ir bokštus.

Nuo 1998 m. Antanas tapo naujosios Kunigų seminarijos Kalvarijų g. budėtoju. Tai kuklios, bet atsakingos pareigos, netrukdžiusios atsiverti architekto vaizduotei ir kurti interjero bei aplinkos tvarkymo projektus bažnyčioms. A. Panavas, be aprašytų aukščiau objektų, dar suprojektavo:

Vilniuje: Arkikatedrai – žvakidžių stovus, Iktorius, pulpitą Šv. Kazimiero koplyčiai, Šv. Rapolo bažnyčiai – žvakidžių stovus, pulpitą, suolus ir stalą, Šv. Jokūbo bažnyčiai – klausyklos, Šv. Petro ir Povilo bažnyčiai – metalinį pjedestalą

Švenčiausiosios Mergelės Marijos skulptūrai, Kalvarijų bažnyčiai – žvakidžių stovus, Gerosios Vilties bažnyčiai – žvakidžių ir kryžiaus presbiterijoje stovus.

Kitur: Mickūnų bažnyčiai – rekonstrukcijos – išplėtimo ir naujosios varpinės projektą. Novosibirsko, Nemėžio, Bezdonių ir Nemenčinės bažnyčioms – presbiterijas, Dūkštų bažnyčiai – klausyklos, teritorijos aptvėrimo detales ir vartus.

Dievas A. Panavą apdovanojo puikia atmintimi ir gebėjimu vaizdžiai, tiksliai bei meniškai perteikti savo žinias kitiems. Jis ilgus metus bendradarbiavo spaudos leidiniuose – „Trimitas“, „Technikos Žodis“, „Voruta“ spausdino jo atsiminimus apie iškilus Vilnijos krašto žmones, tremtį, lageriuose ir kalėjimuose praleistas dienas. Išnagrinėjęs spaudoje paskelbtus duomenis, nubraižė ir „Trimite“ publikavo medžiagą apie okupacijos laikų ir partizanų slėptuves.

Pastaraisiais metais sunki negalia sustabdė, o mirtis galutinai nutraukė kilnią ir prasmingą A. Panavo veiklą. Tačiau liko jo nuveikti darbai, kuriuos kasdien mato gyvieji. x

UŽUOJAUTA

Mirus buvusiai politinei kalinei, ilgametei Plungės 802-osios šaulių kuopos šaulei **Reginai Kajutienei**, nuoširdžią užuojautą reiškiamo jos vaikams ir artimiesiems.

Žemaitijos šaulių 8-osios rinktinės šauliai

2018 m. rugsėjo 11 d.

SVARBUS PRANEŠIMAS!

2019 metais Lietuvos šaulių sąjunga švęs šimtmetį.

Ta proga kitais metais žurnalas „Trimitas“ bus leidžiamas kas mėnesį!

Prenumerata metams, dvylikai „Trimito“ numerių, – 20 eurų (sutaupote 4 eurus, užuot pirkę parduotuvėje)

www.zurnaluprenumerata.lt

1480 „TRIMITO“ REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA
Iš kairės (sėdi): redaktorius J. Kalėnas, atsak. redakt. dail.
A. Zmuidzinaičius, viceredaktorius Vl. Andriukaitis. Stovi vidury
administratorius St. Lipnickas
Rédaction et administration de „Trimitas“ („Le clairon“)

*Dail. Antanas Zmuidzinaičius
Lietuvos Šaulių Sąjungos Prisiėmikas
(nuo 1929. III. 8 d.)*